

ROMAN

No 2

SP
7590

SISU:

- Otto Höcker: Kullakuninga kimbatus.
Robert Louis Stevenson: Pudelikuradike.
Manuel Ugarté: Kolmasteistkümmes.
J. Jaunsudrabin: Skruse-ema.
Andres Sillä: Kodumaale.
Adolf Stark: Hassan ja Ali.
Karl Ewald: Lapsed.
F. Graham: Kaks korda kümme käsku armastajatele.
Angola neegrite mõtted.
H. Courths-Mahler: Iseäralik tingimus.

*Kirjastus-osaühisus „Areng”
Tallinn, 1925. IV. aastakäik.*

Hindmõistatus

Nr. 2 (68).

A, ar, der, ei, e, eit, el, eu, eu ga, ge, glo, i, ia, iu, is, lek, li, ma, ma, mat, meb, na, ne, ni, pa, ra, raa, rin, ro, ros, ru, san, sen, suu, taat, tos, u, ut, wa, wir, wõ, ä.

Need silbid tulewad sõnadeks seada, nii et sõna algtähed tulewalt alla lugedes üht ja lõputähed alt üles lugedes teist Eesti wanasõna awal-dawad. Otsitawad sõnad on:

1. Elatanud naisterahwas.
2. S. Brittanía kangelane.
3. Linn Saksamaal, Oderi jõel.
4. Meesterahwa nimi.
5. Põhjamaa walgus.
6. Maailma jagu.
7. Lill.
8. Mis teeb laps, kui ta weel süüa ei oska.
9. Naesterahwa nimi.
10. Nimi piiblist.
11. Linn Eestimaal.
12. Sugulane.
13. Mis tarkust annab.
14. Ebreä mees.
15. Mis igal inimesel on.
16. Eesti kirjanik.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn. Müüriwahe tän. nr. 16, kuni 12. weebruarini. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ nr. 5. (71.)

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja: 1) Anna Haawa — Greeka muinaskangelased; 2) Tammsaare — Üle piiri; 3) M Linnasaar — „Lembitu“ sündimine. „Romaani“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 23 (65) on järgmine:

Wang istub wangikambris ja näeb, et kaks kulli kannawad lamba talle.

Sellel mõistatusel on ka weel teisi lahenduswiise, mis niisamuti õiged on ja oleme ka need lahendused õigete hulka arwanud.

Õigeid seletusi saatsid:

Tlinnast: Ada Alsberg, Artemy Kimalane, R. Laut, Amanda Neumans-kraft.

Tartust: Bernhard Fuchs, B. Her-mann, Elm. Lais, Hedwig Puijas, Johan Sogenbits, E. Weide.

Rakwerest: H. Korp, Relwur. Wil-jandist: E. Tauts, R. Weske. Pärnust: Milda Küng, E. Riit, Joh. Sepp. Sin-

dist: Ella Klassen, K. Soonik. **Uulust:** Arkady Reinik. **Aserist:** T. Weigel.

Neist wõitsid loosimisel: 1) Anna Haawa — Greeka muinaskangelased — E Tauts, Wiljandi, Jakobsoni tän. 23. 2) Joh. Aawik — Uute sõnade sõnastik — Bernhard Fuchs, Tartu, ülikooli raa-matukogu; 3) Eino Leino — Päew Hel-singis — Ada Altberg, Tallinn, Wäike Batarei t. 15 — 4.

„Romaani talitus.“

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT.		KUULUTUSTE HINNAD:	
Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	Wäljaandja: K. o.-ü. „ARENDA“	1/1 lhk. M. 3500.—	1/1 lhk. M. 900.—	
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 400.—	TALITUSE ADDRESS:	1/2 „ „ 1750.—	1/8 „ „ 450.—	
1/4 „ (6 nr.nr.)	„ 225.—	Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16	1/3 „ „ 1200.—	1/16 „ „ 225.—	
1 kuus (2 nr.nr.)	„ 80.—	(uks B Laenu-panga majas).			
Üksiknumber	„ 40.—	Telefon 12-53.		Tekstis 50% kallim.	

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 2

Jaanuar 1925

IV aastakäik.

Kullafuninga fimbatus.

Saksa kirjaniku Otto Höcker'i romaan.

2

Üks aralt puudutas ta uue eesriiete fidi-sammetit, piisefese nurgasõhwa pehmet plüüsi ja siltas tafalefi kiiktoolipolstri ehtsat kroko-dilinahka. Üksi selle ruumi warustus wõis määratuma summa maksta.

Ja mõistus jäi tal seisma mõteldes, et ta kõigi nende waranduste omaniku poole teel oli. Tema ei osanud niisugust multimiljonäri enesele ettegi kujutada; see ei wõinud ju nii wälja näha kui teised inimesed — ja selle juuresolekul pidi ta weel töötama! Kas sai ta sellega hakkama?

Sügislahrm pigistas ta kõrri kinni.

Lafased sammud ta taga sundisid teda taha waatama.

Neegripoisi-ene waatas talle naeratades otse ja teatas, et laud kaetud.

„Balun, siin,“ tähendas ta aupakkimult, kui neiu masinlikult tahtis saali tagasi minna.

Sälle nihkus üks nurgapeegel kõrwale, ja seeford astusid nad lutsuslikult sisse seatud ruumi, mis sama suur oli kui saloon. Lilled pillawas lulluses, kuhu ta iial waatas. Ütende wägel kahel pool kitsad klaaskapid, kitsama seinä ääres kunstlikult nikerdatud puhwet, kell sees; seinad ja lagi toredate maalidega kaetud.

Ja siis laud ise!

Milline siraw toredus kulb- ja hõbeasjadest, särawast kristallist, kallidest waasidest, mis puu-wilja ääreni täis!

Neegripoisi-ene talitas kiiresti; üks toit järgnes teisele. Kuid ta pidi alati aupakkimult julgustama, et Lucy midagi sööks. Lucy elas igaweses kartuses, et wõiks läikima laudlina ära plekitada, laudlina, mille imelikku kudu ta külalt ei suutnud imestada.

Siis läks neegripoiss ühe seinakapi juure; filmapill kõlas magus muusika.

Üllatatumult waatas Lucy üles ja kuulas neegri naerwat seletust, kes teda kapis peituma hõiglamängutoosi tarwitamises õpetas.

Siis tähendas neegripoiss piisefesele tiiwklawerile, mis söögitoa nurgas seisis ja mida ta weel polnud tähele pannud.

„Kui madam tahawad mängida, kõrwal kapis on palju noote.“

Kas Lucy tahtis?

Waewalt jaksas ta oodata, kuni neegripoiss laua koristas ja lahkus. Ta armastas muusikat kirglikult ja ei olnud kodust lahkumiseft saadif enam klameri ligidalegi saanud.

Õnnotsa julgus ta waewalt klameri ette istuda. Aga waewalt oli ta mõned arab akordid, mis ülitorebasteft kõlasid, lõõnub, kui ta argus kadus, ja nüüd hakkas ta mängust nii palju lõbu tundma, et sellele täielikult andus.

Õdige esiti mängis ta, mis peast ostas; siis sai ta julgemaft ja hakkas nootide wirna waatlema. Ta süda põrkus waljusti, leides, et kõit ta armsamad noobid olemas olid — ena-

mahti klassiline muusika, mida ta üiwäga armastas. Nüüd kadus ta argus täitsa, ja kuna ekspresrõng kaujusse ruttas, wajus tema täielikult maailma unustawatesse muusika unistustesse. Ta ei pannud aega tähelegi, ei näinud, et wäljas ilm juba ammu oli pimedaks läinud; wastuotsa — tema ümbrus näis olewat heledasti walgustatud.

Alles kui neeger jälle tuppa tuli ja toidunõusid talakesti kolistama hakkas, lastis ta känd langeda, ja märkas alles nüüd, et waheajal põlema keeratud olid lugematud laepirnid, mis ruumi päewawalgelt walgustasid.

Nüüd tundis ta korraga ka suurt tsu ja järgnes kohe neegri palwete, laua juures istet wõtta.

Kui ta lõunal oli wähe jõõnud, siis lastis ta toidu enesel nüüd seda paremini maitsta.

„Ei, tänan, muud soowe mul ööks enam ei ole,“ wastas ta neegripoisi sellekohasele küsimusele. „Üksna õige, ma helistan hommikul, kui elnet soowin.“

Waew oli tal oma magamistuba kätte leida.

Õstti sattus ta ühte korridorit, mis täitsa teise farnane oli. Kuid ainus pill päewawalgelt walgustatud ruumi tegi talle ta elstuse selgeks. Küll oli siisjesead peaaegu sama, aga seinal rippuisid meesterahwariided ja nurgas sohwa asemel tööpult, mil kiire töö märgid peal; laual raamatud, kõik nii korralikult seatud, nagu oleks nende omanik praegu ruumist lahtunud, et kohe ilmuda. Nagu pahasti südametunnistusest aetud, ruttas Lucy minema, awas ühe ukse, seisis saloonis ja ostas sealt siis juba oma tuppa teed leida.

Sama heledus ümbrikses teda.

Ruttu pani ta ukse oma taga riimi; eesriided olid afendele juba eitewaatikult ette tõmmatud ja rolood maha lastud.

Nüüd ärkas neiuis uudishimu.

Kralt proowis ta wõtmeid.

Kohwrid fargasid lahti.

Kui ta nüüd kohwrit rikkalikku sisu hakkas wälja pakkima, siis sattus ta ühest imestusest teise. See kõik pidi olema temale määratud? Seda ei wõinud ta armata!

Pead raputades luges ta kleite — wiis, kuus tükki.

Kui eht Gewa tütar ei suutnud ta nende proowimisele wastu panna. Kui toredesti kõik pakkis, nagu oleks kõik olnud temale tehtud!

Smestades filmitseis ta ennast ikka jälle laenti-ulatawaks peeglis. Ta ei tunnud ennast enam ära.

Üksna wiimaks tuli nähtawale pitsidega ehitud kleit, pihik ja kuub, roosale siidile tehtud. Õstotsa julgus ta seda waewalt puudutada.

Kui ta selle aga hiljem selga proowis ja ennast weeglis waatas, siis punastas ta.

Ei — see pidi olema unenägu!

Uga ta wõis ennast näpistada; ta tundis walu selgesti, sellepärast pidi ta olema ü ewal.

Smelusa ööfleidi otustas ta selga jätta. Homme se'igus wististi, et kõik elstus oli. Nii tahtis ta wähemalt öö aeg õnnelik olla ja ennast suurtsugu daamina tunda.

Pooluimaselt awas ta wiimaks weel raamatukapi ja wõttis sealt ühe raamatu. Ta oleks lõbus peaaegu hõisanud. See oli ju uuem romaan, mida a'alehed olid kiitnud.

Ja juba ta istuski kiitoolil ja luges, kuni jutt läbi ja armastajad olid paari saanud.

Nüüd waatas ta unistades oma ette ning mõtles loetu üle weel järele. Kõik oli nii rahulik, nii muinasjutulik wainne ta ümber; ainult rattad põrisesid monotoonselt, nagu oleksid nad talle laulnud unelaulu. Jfka enam tundis ta mõnusat wäsimust ja õnnestawat tunnet.

Nüüd wiimaks pugus ta woodisse ja kustutas ruttu lambid.

4.

Uksele koputati.

Sügawast unest õrgates hõõrus Lucy silmi ja waatas imestades ringi.

Kus wiibis ta?

Minult suure waewaga tuletas ta enesele mõõdunud päewa sündmuse meele. Ja maha lastud roloode läbi paistis juba päike.

Siis koputati uuesti.

Koputaja oli neegripoiss.

„Wahandage, madam, tunni aja pärast oleme Chicago's. Seal jäetakse wagon maha. Teises rongis sõõgiwagunit ei ole. Eine on juba laual.“

Ruttu tõusis Lucy.

Kui laua ja magusasti oli ta maganud! Pill kellale näitas, et see juba küis üheksa peal. Ta tahtis eelmise päewa kleiti selga panna, kuid siis tuli talle meele, et ta mr. Walthamiga kokku saab. Sellepärast pani ta enesele lähikese mõtlemise järele selga tumesinine falemikleidi, mis talle õhtul kõige enam oli meeldinud.

Einetoas ootas teda Sam.

Neiu pidawat külra einega leppima, mis ta juba puhwetile walmis pannud. Raubteel, mis saloonwaguni Chicago'st edasi wiimat, sõõgiwagunit ei olla.

„Smestan, et mr. Waltham oma kofka kaasa ei lastnud tulla. Seal eespool ei ole hea maakoht — seal põle peaaegu midagi süüa.“

Luch kuulab teda waewalt. Ta meel oli jälle väga rõhutatud. Karlikult ootas ta kofusaamist oma tulewase peremehega; nüüd mõistis ta jälle waewalt, kust ta ju'guse oli wõtnud seda hullu sõitu ette wõtta. Oma argusest oleks ta kõige parema meelega üle peafaela New Yorki tagasi reisinud, kui see aga oleks võimalik olnud. Aga need mõned dollarid ta kottis ei aidanud kaugele. Kui mr. Snyder teda ei o'leks lahkesti aidanud, ta ei oleks jõudnud oma kulusidki õmajas kinni maksta.

Millised mureriffad puudusepäewad olid need olnud, mis ta selja taga seifid! Ta tuletas neid meele, neid igapäewaseid käike ärist äriste; igal pool olade kehitamine, külm kaheksus, ja kus kord koht o.i. seal lubati nii wäikest taju, et sellest waewalt ära sai elada, rääkimata omaste toetamisest.

Ja nüüd see unenäo:ik muutus!

Esimest korda pugest midagi nagu kadestus ta nende hinge. Kuid selle libutas ja sealt koge jälle wälja. See õnn ei tulnud temale wististi mitte kogemata. Üks armastaw emasüda oli kodus tema eest wististi südamest palwetanud, ja nüüd oli õnn tulnud — muinasjutulikul, pillawalt.

Aga ta tahtis ka kõik teha, mis tial võimalik, et mr. Waltham temaga rahule jääks. Mr. Waltham pidi temalt salamahli andeks paluma selle wähese lugupidamise eest, mis ta naiste wastu tundis, ja selgusele jõudma, et naised oma kohused ja töö sama kiiresti ja korralikult täidawad kui kõrgepalgaga herrad.

Kiiresti mööbus aeg. Tundide kaupa istus Luch akna juures ja silmitses, läed koos, möödalendawat maastikku. Lõpmatud rohulagendikud, siis jälle metsikromantilised kurisõitlud, wiljarlastes orgudes ürikult seiswad farmid, mida nähes ta süda rahuliks jäi ja maailmast lahuselema õnne järele hakkas igatsema.

Ka uuel teel peatas rong harwa, ja ta siis ikka ainult niipalju, et saadi maha minna ja peale tulla.

Juba ammu olid enamasti wähje nägemise wäärilist näitawate jaamade ees juhtuwad siseid Luch jaoks wäsitawas ühekujulises huwituse kaotanud. Ta oli jälle klaweri ette istunud. Kes wõis teada, kas tal niipea jälle võimalust oli toredat klawerit mängida, kui kaewandustekuningas juba wagonisse oli tulnud. O.i. ju enesest mõisteta, et ta siis, töö aeg muidugi maha arwatud, ainult oma tuba wõis tarmitada ja siia toredasse sõõgituppa, kui üibse, siis ainult sõõglagabel wõis tulla.

Ta kirjus ennaft leinatunde pärast, mis selle juures ta rinda täitis. Kuidas wõis inimene

enda ometi nii ruttu ära lellitada! Alles meel elle oli talle ta tore tuba paisnud olewat kõrge ilu kojumõiste, ja täna nõudis ta juba enam. Oli hea, et ta unenägu lõpule jõudis, sest juba tundis ta, et neis ilusates ruumides hakkas kodunema.

Algaw widewit leidis ta ikka meel klaweri eest. Täna polnud enam Sami, kes elektri oleks põlema keeranud. Aga ta ostas seda ise teha ja tõmbas ka akna eesriided korralikult kottu, et teda wäljast ei nähtaks.

Jälle süvenes ta mängusse. Kodus oli see ta ema armsam rõõm olnud, teda pärast päewatööd kuulato. Siis oli ta enda, kui widewit toas walitses, oma mõtete hooide annud, o'i oma armsamatest wiisidest enesele armsamad sõnaadid loonud, ja ta elas ainult oma toonidele, kuni ema ta jälle äratas ja talle meelde tuletas, et tänaseks küll on ja õhtusööd ootab.

Ka täna heljus üffit neiu toonide wallas. Peaaegu teadmuseta läts ta ühe Brantsuse armastuslaulu peale üle, mida ta ema eriti heamelega kuulas, ja sama teadmuseta, eesti ainult tajakest oma ette sumistades, siis aga häält tõstes lõona laulma hakkates.

Luch oli oma laulusse nii süwenenud, et ta sugugi polnud märganud, kuidas rong mõne sekundi oli peatanud ja siis jälle edasi wurama hakanud, ja sama wähje oli tal teadmust, et ta walgustatud ruumis enam polnud üffinda.

Tajakest oli peegeluts kõrwale nihkunud ja tema roami wähele ilmus pikk, laiadlaline mees. Mehe uhke, julge, päewitanud nägu, millest nagu ta mustadest, wäikuwatest silmadefti wälja säras paendumatu energia, ilmutas piiritumat imestust. Ta habemetu, tugewa lõua kohal wõlwwum juu oli kinnipigistatud nagu lühawas wihas ja see ilme muutus wõõra neiu kõlawat häält kuuldes lõpuks mööduta wõõrastuseks. Kõik temas näis wärisemat karsitumas kähimuses; aga ta jäi rahulikult seisma, ja alles kui neiu huultelt wiimane toon kustus ja lauljanna ärda affordiga oma mängu lõpetas, tuli sellesse tugewasse kujukse jälle elu.

„Ta astus ette.“

Nii väga kui pehme waiw ta sammude ka sumbutas, oli Luch seda ometi kuulnud. Ta pööras ehmatuses siljatades ümber, ja kui ta tundmata meest oma ligidal nägi seiswat, pih pool küstwalt, pool tõrjuwalt tema peal, siis kargas ta kohudes püsti ja lahwas.

„Palun wabandust elftamise pärast,“ ütles wõõras kõlawal süngawal häälel, neiu ees wõimilikult kumardades, ilma et pilku kõrwale oleks pöörunud. „Olen John B. Waltham ja arwan, et wiibin oma wagonis.“

"Mr. Waltham?" hüüdis Lucy kaswara segadusega. "O, mina armastin, et alles Madisonis peale tulete."

"See oligi minu kawatsum," oli Walthami wastus. "Ettenägemata konferentsi kutsumine mu sila kanti ja mul õnnestas wiimases jaamas weel rongile jõuda." Ta peatas filmapilgu. "Kust tulete Teie siia? See on erawagun, madam —"

Ta peatas küsiwalt.

"Mina olen miss Lucy Elgin, Teie uus naisstenograaf," ütles neiu arglikult ja lummardas kohmakalt.

Walthami suu läks lahti.

"Mis Te olete?" küsis ta.

"Uus naisstenograaf," logeles Lucy, läti taskusse pistes ja sealt Snyderi kirja otsides. . .

"Mr. Snyder wõttis mu ametisse. Tema tõi mu ka siia wagunisse — ta on minu isa nooreea sõber," jatkas ta kohmetult, kui Waltham teda imestades edasi wahtis, nagu oleks ta mõni waim ja mitte liha ja luu. "Kas pole see õieti, mr. Waltham? Ta andis mulle selle kirja. Wahest seletab see kõik."

Wärisehes, waewalt weel oma pisaraid tagasi hoides, andis ta kirja ära.

Järsu käelikutusega wõttis Waltham kirja wastu ja luges Eesti juure lisatud sedeli, siis telegrammi. Ta näo värw muutus ilka hirmsamaks, suured sooned turfusid ta otsaesisel ühes.

"Snyder pidi olema hull! Jätsand Jumal, milline lollus see on!"

Ta luges telegrammi ta kirju sfuga, mis temale weel arusaamatum näis kui ta ametnikudele päew wõarem, weel kord läbi. Siis pööras ta lühikese käänatuga Lucy poole.

"Kas olete seda asja siin lugenud?"

Neiu eitas arglikult.

"Mr. Snyder ütles mulle, et pean kohe reisisma. Olin parajasti tema juures kohtu otsimas. Ta ütles ka, et mulle peab warustuse muretsema ja — õhtulleidi."

Ja nüüd ta juba nuttiski.

Walthami näoilme oli ta liig lohutaw.

Tehtis rõhuw waitus.

Waltham näis ta juuresoleku olemat unustanud. Ta nagu oli äkilisest wihast tõesti wiltu ristud. Ta pööras ruttas toast wälja ja tuli neiu arwates, kes taewast maha kukkunud, weel hirmsama näoga tagasi.

"See on ju päris kole!" urises ta. "Ei kofka, ei ettevalmistust ega mitte midagi! Ja juba mõne tunni pärast oleme Madisonis. Seal tulewad kaks herrat minu wagunisse — need olen kutsunud õhtusöödile! Ja nimelt weel see Smith, see ainult elureeglite ja seltskondlikust töötlusmõtetest kofkutopitud narr! See pole

enam kellegi häbi — ta arwab seda haawamisest, tunneb enda surmani olemat haawatud. Ja kõik mu kombinatsioon muutub weel!"

Ja wihafelt raputas ta rusikaid.

"Kui see Snyder mul siin oleks, ära kähklastan ma ta!" kisedas ta hambaid kiristades.

Siis, meele tuletades, et ta neiu seltsis wõibis, peatas ta, hammustas huuli ja sundis ennast wäliselt rahulikult.

"Teie peate minust toreda mulje saama, miss — miss Elgin," jatkas ta sedelilt seletust otsides. "Teie ei wõi muidugi aimata, millisesse seisukorda see meeletu ehtus mu saadab."

Ta jäi ilka rahulikumaks, katsus nüüd ksegi naeratada ja tähendas wiisakalt toolile.

"Kõige pealt wõtte istet — ei, mitte wastu panna palun, mina liialdatud wiisakust ei sall. Palun, ärge nutke ta enam. Mina wõiksin pisaraid, ja — lõput, mis wõite siis Teie õieti parata!"

"Ei, parata ei wõi ma tõesti mitte!" kinnitas Lucy, ja kuwatatas pisarad sõnakumelikult.

Nüüd istus ta mr. Walthami wastas ja filmistes kartlikult peremehe ilka weel suure ärewuses tusklemat nägu.

Mr. Waltham waitis tüti aega, siis wõttis ta masklikult suure figari taskust, lõikas otse ära ja hakkas tsuga suitsetama. Siis tu'i talle midagi meele.

"Wabandage minu elurõõri puudust. Daamidelt tuleb suitsetamiseks luba paluda. D'en naisterahwaste juuresolekuga nii wähe wilunud, et —"

"Mina olen ju Teie naisstenograaf, mr. Waltham. Herrad suitsetawad äris alati."

"Tõsi küll, Teie olete minu stenografina, selle olin hoopis unustanud. Kui mu tubli Snyder siin oleks, ma teeksin selle temale unustamatuks. — Ei, ei, ärge Jumala eest jälle nutke," katkestas ta äkki, kui nägi neitut taskurätikut wõtawat. "Olen kirgline suitsetaja, aga kui see Teid täitab —"

"Aga tõesti mitte. Minu õnnis isa suitsetas alati, mina otse armastan seda."

"Tanan."

Nüüd popsutas mees täiel sõõmul. Siis jatkas ta.

"Ma peansuitsetama, kui tahan järele mõelda. Ja praegune seisukord nõuab järeloomõlemist."

Äkki kargas ta jälle jalule.

"Katt wõtku selle Snyderi! — Wabandage, miss Elgin, daamide seltsis ei tohi kiruda," juhtis ta sunnitult naeratades jälle kõrwale. "Olen loodusnimene, lohisen nagu mul noff on kaswanud. Äst on ta eriti hull! Ei — otse alatu ja hirmus!" müristas ta uuesti. "Saa-

dawad mulle Smithi stenogrammi asemel naisstenografi ing — —"

Ta oleks peaaegu weel midagi juure lisanud, suutis selle aga weel õigel ajal kurku kugistada.

"Smithi Ingliseaemanduste konferentsi protokollil Snyder Teile kaasa ei annud?" küsis ta.

Ta ootas neiuult waewalt wastust, waid tormas oma magamistuppa. Seal kuulis wärisew neiu teda kärstiult kirjutusklaual segawat. Kohe selle järele tormas ta jälle tuppa.

"Mine kas wõi hulluks!" põrus ta hääl. "Stenogrammist mitte märkigi! Kuidas pean ma nüüd selle wana wariseerliku rebasega kauplema! Tema keeldub iga lubamist kinnitamast, mis ta ehitaja konferentsil andis. Kõik mu reis on asjata. Ja kui ma nüüd lõpule ei jõua, siis et iialgi. Juba nüüd nõrises midagi awalikkuse ette. Kogu hiiglaprojekt kukub wette! Paljude aastate töö wõib olla ilmaaegne!"

Ta tormas ruumist läbi, langes siis naht-tugitoolile, nii et see praksus, ja suitsetas kui korsten.

"Noh, tahaksin näha Smithi ja Ingersolli filmi, kui nad stia tulewad ja laetud laua asemel leiawad, et minu juures nälg kofaks on. Ja neil on kaheteiskümne tunni tee selja taga, nii et nad nälgasid on kui hundid!"

"Kas et wõiks wahest minna Teid aidata?" küsis Lucy kartlikult.

"Teie? Kuidas?"

Mr. Waltham waatas talle suuril filmil näkku

"Ma oskan õige kenasti teeta. Rõõgis on hult konserwe, mida wõib tarwitada. Mina julgaksin Teile juba süüa teha. Ja kui herradel, nagu ütlete, tõesti nälg on, siis maitseb see neile wõib olla ometil!"

Õstti tahtis Waltham wihaselt naerma hakata; kui ta mõttes järele ja filmitses neiu imestades.

"Mu Teie sõnale, aga Teie oskate tõesti teeta, nii teeta, et seda pärast ka tõesti wõib süüa?"

Nüüd pidi Lucy peaaegu wastu tahtmist naeratama, terge puna tuli ta põskedesse tagasi.

"Pange mu proowile, mr. Waltham. Kui ma seda dieeti ei tee, siis on weel aega mind kõrwaldada."

Ta peatas nagu ise oma julgust lartes, uuesti, ta ei saanud isegi aru, kust ta selle julguse wõttis, et kaewandustekuninga wastu nii otsekohene oli.

Kuid see naeris juba jälle; mitte enam endist lihkifest, kuiwa naeru, mis ainult kätsewas kahinas seisab, waid nüüd naerfid ta

filmad kaasa, muidugi ainult õige mööduwalt, nagu wästitatud ebahariklust tegevusest.

"Noor Ameerika ladh, kes teeta oskab! Kuulge, miss Lucy, ärge laske seda kuulda Barnum ja Bailey!, muidu wõtawad nad Teid oma muuseumi! — Kuid tõega," jatkas ta, "kas saate sellega tõesti hakkama? See oleks peaaegu liigilus tõeks — ja peale selle, mina juundan seda waewalt uskuda."

"Miks mitte?" küsis neiu julgesti. "Kas ma Teile jaoks stenografeerin wõi keedan, ma teen seda heameelega. Tundsin keetmisest alati rõõmu. Waatan õige tagawarad üle."

Kui ta wähe aja pärast tagasi tuli, näis ta olemat õige energilist.

"Teie ei tarwitse meelt heita, mr. Waltham, ma leidsin wäljast enam, kui heaks õhtusöögiks waja lähed. Herrad saawad isegi hästi süüa. Kõik on olemas, peale wärste liha, siis liha- ja kalakonserwid — ja see ei peaks maitsema!"

"No—noh!" urises Waltham ja filmitses neiu muigawalt.

"Lubage ainult, et toimetan, mr. Waltham. Meil saab olema kõige parem tolt. Nüüd on aga keetmiseks alles liig wara, sest konserwid on isegi juba walmis. Kui kahe tunni pärast alan, on kõik Madisonis walmis."

"Suurepäranel!" Waltham sattus ilka suuremasse imestusse. "Noh, siis wõtan Teie abt tänades wastu. Mul weereb kiwi südame pealt! Nüüd äga peate mind wabandama. Olen nii kui nii wilets selfiline. Mängige Hawerli ja laulge. Ennistene laul oli suurepäranne. Ja Tell on ilus hääl. Mina muidu laulust palju ei hooli, aga Teid kuulastin ma heameelega."

Neiu punastas lõbu pärast. Tema külmestuspunktile langenud lootusbaromeeter hakkas pikkamisi jälle üles ronima. See mr. Waltham oli põhjalikult waadates üsna kena mees. Wihas wõis ta küll hirmus olla; seda oli ta enne näinud. Wahest suutis ta temale selgeks teha, et ta osawus tarwitataw oli. Mõte, et kohast asja ei saaks, oli liig kurb.

"Ärge siis ennast laske õstitada," tähendas Waltham ulse poole pöördes. "Pear neetud konferentsi protokollil oma tähendusdest uuesti kokku seadma, sest Smith küsib kohe selle. Noh, hädapärast oskan ma ka kirjutusmasinat tarwitada."

"Kas ei tohiks minna Teid aidata?" küsis Lucy.

"Teie?" Waltham raputas pead. "Armas miss Elgin, kui mina tõotan, siis sünnib see kiruga. Mul on äris kõige paremat palka saajad stenografid, aga keegi ei tõota minu rahuldamiseks."

„Siis tehke vähemalt katset!“ ütles Lucy ja vaatas temale julgesti näkku. „Mis mehed juudavad, suudan minagi. Ma stenograferin kiiremini kui Teie rääkida suudate.“

Nüüd pidi Waltham jälle lustilikult naerma.

„Teie olete ju üsna suure kuraasiga preili.“

„Ea mõtles järle.“ „Noh, katset võime ju teha!“

Nende sõnadega sammus ta ühe seinakapi juure. Kui ta selle avas, nägi Lucy seal oma imetuseks väilse puldi rullkaanega, mille Waltham waemata ära tõmbas.

„Siin on paberit ja kirjutusnõusid küll, masin seisab nende kõrval.“ Kaasatoodud kohvrist mõttis ta aktiivsku, avas selle ja mõttis sealt paberid välja. „Kas olete valmis?“ küsis ta. „Ea oli vaheajal istet võtnud ja suure figari põlema jäänud.“ „Noh, algame siis!“

Ettoja tegi harjumata seisukord temagi kohmetuks; selle juure seltsis veel raskus, kee-
rulistele tähenduste mallas õige rāja peale sat-
tuda ja neid ülemaatlikult ritta seada. Selle
pärast oli ta diktaat ettoja kogelem; tal oli
nõu olnud oma votamata kaastöölise puuduliik-
kust silmaspõhuda. Aga juba mõni minut hil-
jem viibis ta oma ideede mallas, unustas
ettevaatuse, koha ja aja; nagu ta tookord oma
asjalikkude seletustega oli koosolijaid osanud
ettevõetud tarvilikkuse tundmisele viia, et ta
seletus päraistele läbirääkimiste aluseks tunnis-
tati, nii kordas ta nüüd oma tookordse kõne
sama weendumapanewalt ja selgelt. Selle juu-
res rääkis ta ikka rutemini, ilma filmapilkugi
wahet pidamata.

Lucy sai peagi aru, et tal waja oli kofku
mõtta kõik oma jõu põnewus, kui tahtis all-
kana wulisewa diktaadiga sammu pidada. Kuid
see äratundmine, selle asemel et ta julgust wä-
hendada, piitsutas ta auahnuse äärmuseni.
Nii lasis ta oma kae üle paberi lennata, ja
mida kiiremini rääkija rääkis, seda kiiremini
seisid ka maagilised märgid paberil.

See kestis nii umbes kakskümmend minutit.
Siis oli Waltham valmis. Lucy pani piitasti
kääst ja tõusis.

Käesolewate paberitega astus ta ülesmaa-
taja juure.

„Ma ei saanud mõnest tehnilisest wäljen-
dusest aru,“ ütles ta ärtlise lühedusega. „Palun,
korrake mulle neid.“

„Ea luges mõned märgitud kohad ette ja
nimelt, nagu Waltham oma suureks imetuseks
märkas, woolawamalt ja korreksemalt kui ta
sellega siitamaani harjunud.“

„Tänan, mr. Waltham,“ ütles neiu, nitpea
kui ta parandused oli teinud. „Ea läks puldi
juure tagasi ja nihutas kirjutusmasina dieti.“

„Ega te ometi ei taha hakata ümber kirju-
tama? Seft ei tule midagi välja, seft kui oma
sõna tahate pidada ja mind weel töögis aidata,
siis te laugele ei jõua.“

„Teie dikteerisite kakskümmend minutit, see
tarwitab ülekandmiseks umbes neli korda enam
aega. Nii siis wõin julgeba, mr. Waltham,“
waidles Lucy. „Praegu saab kell warsti pool
kahelja; kell kolmweerand üheksa jõuan wal-
mis; läbiwaatamiseks jääb mulle siis ikkagi
weel weerand tundi. Mitu äratõmmet soo-
wite?“

„Kofku kolm eksemplaari.“

Pead raputades süütas Waltham kustunud
figari jälle põlema. Neiu wiisis o'i midagi,
mis talle wastu tahtumist imponeeris. Aga ta
sundis oma näole skeptilise ilme.

Lucy ei paistnud seda tähele panewat.

„Wäga hea. Ma teen neli eksemplaari, et
üks oleks tajawaraks.“

Nende sõnadega istus ta juba masina ees,
pani ruttu sõepaberi lehtede wahel ja kruu-
wis paberid masinale. Järgnewal sekundil tip-
pis ta juba. See läks ladusasti, peaaegu taktis;
ta waatas waemalt klahwitele ja kättele, waid
pidas stenogrammi wahetpidamata silmas ja
peatas ainult, kui lehekü'gestid tuli uuendada.

Natulise aja pärast ei jõudnud Waltham
kiusatusel wastu panna, mõttis esimesed lehed
ja silmitses neid uurimalt. Kui ta lugema
hakkas, asus ta rinda kofe ka armas üllatus.
Tema o'i lardetaw armustaja, seft tal oli osa-
mus lugedes kofe leida, kas firi etteõeldule
täpselt wastas wõ' mitte. Aga see firi siin
oli puhas, täpne ja kõigiti õige. Mis ta lu-
ges, selle kofe polnud enam midagi ütelda.
See oli ülihea.

„Ea pani lehed kääst, nõjatas tugitoolile ja
halkas tööle süwenenud ja tööleanduwat neiu
salamahti silmitsema. Kui i.us ja ühtlaselt
sirge ta oli! Neiu istus, selg tema poole, pea
pist ees; tööhinal oli ta lumivalge tael õrna
punaga kaetud. „Ea wahetewahel, kui ta ste-
nogrammi silmitses, tuli nähtawale ta peen pro-
fiil; see paistis Walthamile o'ewat oma nuk-
ras armsuses wäga luttaw. Kui ta sügawa-
malt järle mõtles, tuli talle meele Sigitiinia
madonna, kelle ees ta Dresdenis kaua aega
imestades seisnud; peakesel oli palju ühendust
selle kujuga, kes pildil jumalaema pahemal pool
põlwitab.“

Rahuldustundega märkas kaewandustefu-
ningas ka, et ta wiha muuduse moe wastu
seeford wäga ruttu o'i lahtunud; juba nüüd
ei jaksanud ta oma ärijuht wastu enam wiha
tunda. Muidu kestis ta wiha hull aega, eriti

fiis, kui ta niisuguses kimbatuses wiibis, kui praegu. Põulhüda oli nüüd ju mööda; kui see neiu selles tempos edasi töötas, siis sai stenogramm wististi õigeks ajaks walmis, ja see kirjutus sai siis aluseks eesolewatele läbirääkimistele, olgugi et konferentsist osawõtjate allkirjad puudusid.

Jäta jälle tabas Waltham enda wäsimata töölist filmitsemast; neiu polnud just eriti ilus, kuid wäga meeldiv, umbes nagu lastewärske maihommil, mis suwe kõrmetawast palawusest weel midagi ei tea. Sellejuures woolas temast wälja midagi rahustawat. Oli tõesti üsna julge naisolemus, hoopis teistsugune teistest, keda ta siamaani tunnud. Nelust rääkis lihtsus ja otsekohesus. Ta ei teinud palju õnni, polnud edew ega ta liig tagasihoidlik, mida ta wihkas nagu pealetungiwat edewust. Kahtlemata oli ta alles noor, wõib olla weel alla kaitskümme!

Uga ta oli naine!

Sellest üfti oli John B. Walthamle küllalt, t. d. kahtlemata ja umbusklikult filmitsema. Tema oli noorusaastatest kurb kogemus; ta oli siis ühe wõrgutaja wõrku sattunud, kes temale hullu armastusekomöödiat etendas, kuni talle kord juhuslikult selgus, et see neiu ainult ta miljonid oli ihanud. Seitsaadi oli taft saanud naistewihkaja, kes naist oma ligidale ei lastnud. Ta kirjlik loomus oli ainult raha-teenimisele andunud ja kümne aastaga oli ta isalt päritud miljonid kümnekordseks muutnud, mis ta auahunsele weelgi ei wastanud.

Mis puutub siin sellesse usinasse wäikesse neiusse, siis ei wõinud tema pikemast teenistusse pääsemisest olla juttugi. Niipea kui sellest pahast kimbatusest pääses, tahtis ta tema teenistusest parajal juhtumusel wabastada ja tagasi saata, talle wabest soowituskirja kaasa anda, et ta omeli edasi jõuaks. Noh, eks seda sai ju näha!

Ta järelemõtlemist segati.

Luch oli walmis saanud. Nüüd seisid ta õhetades tema ees ja ulatas talle oma töd.

„Waatafin eksemplaarid läbi,“ teatas neiu, „Ja nüüd lähen ma tööki!“

„Selle olete õige hästi teinud,“ tähendas Waltham tunnustawalt, niipea kui leheküljed pealiskaudselt läbi waadanud. „Kui ostate sama hästi teeta, siis ootab meid jumalik õhtu!“

„Püüan kõige paremat,“ wastas neiu, kummardas kenasti ja kadus.

Waltham jäi rahulikult istuma. Ta mõttis töd jälle ette ja luges ta tähelepanelikult läbi, täidetud sulupea käes, et tarwilist paran-

dusti teha. Kuid seda polnud waja; töd oli hea.

„Rahju, et ta ei ole mees,“ ütles ta järelemõtlikult, kui lõpetas. „Temaft saaks tubli erasekretär. Minu äris pole kedagi, kes talle seda järele teeks. Kuid selle peale pole mõtelda. John B. Waltham ei wõta põhimõtlikult ühtegi lady oma teenistusse, ja nii see jääb!“

Ta tõusis ja pani lehed pulki.

Kui ta lõdgituppa jälle tagasi tuli, seisatas ta filmapilgu kõheldes. Siis, kui ta jälle uue figari oli põlema süüdanud, hakkas ta taas edasi tagasi rändama, ja äkki selle mõttele järele andes läks ta lõõkwiitawast ufjast wälja. Kõhe selle järele seisid ta awatud ufje läwel.

Tema filmadele awanes armas pilt. Keset miniatuurkööli seisid Luch keset libedat töd. Ta oli enesele suure walge põlle ette sidunud ja see pakis talle imetoredasti. Praegu tegi ta parajasti nuudlid ja rullis usinasti; kui ta pilt Walthami piltu kohtas, tõusis järsk puna ta põskedele, mille peal õrn jahuford seisid.

„Urge kartke, mr. Waltham, saan õigeks ajaks walmis! Nuudli wesi keeb juba!“ hüüdis ta, ilma et ennast o'eks lastnud eksitada, ning tähendas wäikesele gaaslahjule, mille terasplaadil kogu rida potte susises ja kees. „Wõid tahate mind wabest pisut andata?“ jatkas ta kelmikalt.

Waltham kummardas wäikeses; ta nägu jäi tõsiseks, kuna ta neiu edasi filmitseks.

Mingisugune pilt warajasest lapseast tuli talle meelde. Siis oli ta ema, enne kui suureks daamiks tõusis, mõnikord ka keetnud; ja siis oli tema teda tohtinud aidata rosinaid lugeda ja nuudlid lõgata, wahel ka muna segada. Waimus kuulis ta ema hiljem kurtwat, kuidas ta äkki rikkaks saades, ja selle läbi eneste peale wõetud kohuseid täites mitte nii õnnelik ei olla ja et ta tagasi igatsawat minewikku. Ta ei olnudki hiilgust taw wälja kannatanud, waid oli warakult surnud, nagu isagi, kes ainult dollarid taga ajanud.

Ka tema ise oli siamaani ainult seda teinud; nüüd estmest korda ta tõrrikas elus hämmardas temas arusaamine, nagu o'eks olemas weel üks teine õnn kui ennast riklastada, nagu õitfeks üks wähenõudlik lillese laugel tema sibilewiitawast teest, lillele, mida waadata küll maksis.

Kuid see jäi ainult filmapillseks sentimentaalset meeleliigutuseks. Ta mõttis enda wägist kofku, et weetlewust, mida see majaanefene, kes siin askeldas, tema peale awaldas kõrwaldada.

Kuid piltu ei jatkanud ta temalt kõrwale pöördma. Kui kergesti kõif selle neiu käes läks:

Lucy wärste lihtloomulik olek ei sündinud kofku selle ettekujutatud shablooniga, mis ta enesele naistest teinud. Tema iseferralliku meele järelle olid naised olnud siiamani ainult sööbid, ja kui taheti olla wiisakas, siis nagu lilled wäljal, nagu neid kiri nende seesmise tühjuse pärast hindab. Sellest ettekujutusraami paassis tema ootamatu reifiseltiline wähe. Kui osawasti oli ta ennist klamerit mänginud! Lõbus wõis see olla, kui niisugusel neil enesele wähestel puhkustundidel wõidi lasta midagi ette laulda. Ja kui tubli oli ta olnud hirmsal diktaandiproowil!

Mr. Waltham tunnistab enesele, et ta niisugust olemust isegi mõne mehe poolt ei oleks oodanud.

Ja nüüd seisib wälle neiu kõrgis plitidi ees ja talitas, nagu oleks see enesestmõistetaw. Selle juures sõitis ta nüüd juba teist päewa; näis, nagu ei oleks ta wäsinudki. Kuidas oskafid siin silmad wälkuda; nähtawasti ei tunnudki ta moodidaami tingimata tarwilikku reiwisiti: närwe, mida ori mees iial küllalt ei suuda silmas pidada. Ja kui ilus ta oli — otsekohe kardetaw ilus! Wõib olla tema silmis just sellepärast nii ilus, et tal puudus kõik see, mida tema tutwusringkonna ladydel liiasti oli — tribuuti nõudwad pretensioonid!

Lucy nägi tema imestawat pilku; ta ei oleks olnud kellegi Gewatütar, kui ta ei oleks mehe mõtteid aimanud. See tegi ta kohmetuks ja ta lastus sellest jutuwesmisega ühe saada.

„Herrad saamad õige hea õhtusöögi,“ tähendas ta, ilma et oma askelduses oleks wahet pidanud. „Õige pealt kanasupp. Kas tahate wahest maitsta, mr. Waltham? Supp on juba walmis.“

Nende sõnadega wõttis ta kulbikese ja ulatas selle täidetult mr. Walthamile.

„Efti puhuda,“ manitses ta ettewaatlikult, kui Waltham kiusatusle ei jaksanud wastu panna. „Supp on palaw, muidu põletate huuled ära!“

„Pärts hea!“ tähendas Waltham üllatult ja maitset weel kord. „Kuidas Te sellega hakkama saite? Sel ei ole mitte konserwi maitset!“

„See pole kellegi kunst; siin kapis on küllalt walmis fooste, tarwis ainult õige maitset leida. — Nii siis: ta maitseb ja see rõõmustab mind! — Pärast tuleb wähimajoones; aga ma luban Teile kaste hea teha. Siis sham-pinjoonid keelega. Siis luulerogott,“ naeris neiu punastades. „Kelm, kes paremini teeb kui õskab! Siin oli nimelt lõikjugu liikonserwe, üksikult pole nende maitse juurem asti, aga üheskoos mõne pikantse soostiga maitse-

wad nad ja wõib neid lüüa. Kas tahate maitsta? — Aga ei!“ katkestas ta oma jutu. „Nende juure kuulwad nuudlid ja need lähebaw alles wette. Lõpuks on puding weintreemiga; see küpseb juba.“

Ta oli praeahju järelmaatuselks awanud. Suurataw lõhn lagunes kõrgis laiali.

„Do, ta küpseb toredasti!“ hüüdis ta rõõmfasti. „Kas näete, mr. Waltham? On juba kulbpruun — Jah, see oleks kõit. Muidu on weel juustu, wõid ja leiba. Puuwilja on söögitoas küllalt. Seda on kõike küll wähe, aga mul pole rohkem käepärast.“

„Enam kui küll on sellest!“ rahustas Waltham ja nuusutas lõbuga. „Kas jääb weel peaks olema? Teile letate ka mõne pudeli weini tagawarast.“

„On juba korras. Leidisin wäitke weini-lao,“ katkestas neiu ruttu ta jutu. „Wein ja wahuwein on juba jään. Ja tagawara on meil weel küllalt.“

„Tore!“ Waltham noogutas heakskiites peab. „Aga — kes kannab toidud lauale? Ega ometi Teile, preili? Araneetud, nüüd pole meil teidagi?“

„Enesest mõista kannan mina toidud lauale ja teenin ka laua juures,“ seletas Lucy. „Kas arwate, et ma seda ei oska? Meil oli kodus nii mõnigi pidu, enne kui isa waranduse kartas. Siis teenisin mina kui wananem laps alati. Jowas nii palju kooltatud teenijaid ei leidu.“

„Seda on mul wõimatu lubada!“ protesteeris mr. Waltham otse pörutatult.

Neiu naeris.

„Ei aita midagi, mr. Waltham. Sest kes seda siis teeb? Ega ometi Teile? See oleks tore nähtus!“

Nüüd pidi Waltham ometi nõrgalt naerma. Ta ahwardas sõrmega.

„Nüüd hakate mind weel pilkama! Peate minu eluwiiisist ilusa mõiste saama — ma kasutan Teid ju kõigeks!“

„Ma teen seda heameelega,“ wastas neiu auwast. „Parema meelega kui stenografeerin. Soowiksin, mul oleks suur majapidamine — see oleks minu element.“

„Noh, seal tuleks Teil warsti meele, et suurtsugu daam olete!“

„Mulle mitte — tõesti mitte, mr. Waltham. Mina ei saa aru, kuidas inimene wõib olla laisk. Kulbpuuris wangis olla on minu arust hirmus. Ja kui ta oleks ka kõige uhkem naine, ta peab omastele heaks eeskujuks olema. Armas Jumal, kui palju head wõib üks niisugune naine!“

(Järgne.)

Pudelikuradife.

Inglise kirjaniku Robert Louis Stevenson'i jutustus.

2

Noh, asi oli järgmine:

Kui Keawe enese riidest lahti oli võtnud, et wanni minna, leidis ta oma naha peal pleki, nagu sammelduse taljul, ja seal lõpetas ta laulu. Sest ta tundis neid plekke ja teadis, et Hiina haigus talle kallale oli tulnud.

Kurb asi on see igale inimesele, kui see haigus talle kallale on tikkunud. Ja kurb on, kui peab inimele lohtuma oma ilusast ja koduselt majast, oma sõpradest ja elama asuma Molokai põhjarannikule wägewate taljude ja mere murblainete wahel. Kuid mis peab see tähendama Keawe puhul, kes oma armsamat alles eile näinud ja kes ta omandanud alles täna hommikul. Nüüd waritseb ta lootused ühel filmapillgul kui habras klaas.

Tükk aega istus Keawe oma wanni äärel; siis largas ta karjatades püsti ja tormas wälja; ja jootsis üles ja allo, mööda balkonit — nagu meeletu.

"Heameelega lahkusin Hawaii saarelt, oma esivanemate kodumaalt," mõtles Keawe; "kerge südamega jätaisin maha oma maja, selle kõrgeukselise ja paljunaalilise neil mägedel, julge meelega lähetsin Molokaisse, Skalanpapašse rahnuude kohal, et seal elada pidalitööstiste sellis ja seal magada, kangel oma esivanematest. Aga mis ületohut olen teinud, milline õnnetus lasub mu hingel, et pidin kohtama Kokuat, kui ta mereweest jahedana sammus õhtusse? Kokuat, kes wõlub hingi! Kokuat, mu elu walguš! Nialgi ei toht ma teda kosida; ma ei toht enam ta peale waadata; ei toht teda enam paitada oma armastawa käega. Ja seepärast, sinu pärast, oh Kokuat — kisenan ma oma kaebust!"

Keawe võt aga iseäralik mees; sest ta oleks aastaid wõinud elada ülewal puhtas majas, ilma et ükski teada oleks saanud, et ta pidalitööstis on jäänud. Kuid sellest ta ei hoolinud, sest ta pidi ometi Kokuat kaotama. Ja edasi — ta oleks wõinud Kokuat kosida, haige nagu ta oli, ja nii mõnikord oleks sedagi teinud, sest neil on seahinged; kuid Keawe armastab tüdrukut mehelikult ja ei tahtnud talle kahju sünnitada ega teda hädaõhtu saata.

Tükk aega hiljem — pärast kehtööd — tuli talle äkki pudel meele. Ta astus oma tagaukse läwale, kus ta Lopaka'ga oli istunud ja tuletas omale meele päewa, mil kurat üle pudel-

ääre oli waadanud; ja selle mõtte juures tardus meri ta jontes jääks.

"See pudel on väga hirmus asi," mõtles Keawe, "ja hirmus on kuradife, ja hirmus on riskerida põrgulekidega. Kuid missugune teine lootus wabastab mu haigusest ja wõimaldab Kokuat kosimise? Mis? Olen kord kuradiga sobinud, et maja saada, miks ei peak ma teemaga nüüd sobima, et Kokuat wõita?"

Ja siis tuli talle meele, et järgmisel päewal "Hall" tagasi tuleb ja Honolulušse sõidab.

"Sinna pean ma minema, et Lopakat üles otsida. Sest pean pudeli järele kätte saama, millest nii suure rõõmuga kord wabanefin."

Ühtki filmapillku ei saanud ta enam magada; jөөк jäi kurku peatama; kuid ta saatis Kianole kirja, ja ajal, mil laew pidi tulema — ratsutas ta hanarahnuude wahelt läbi rannikule. Sadas wihma; hobune liikus waewaselt; ta heitis piigud koobaste mustade awanste peale, ja ta kadestas furnuud, kes seal uinustid ja kel polnud enam muresid; ja ta mõtles selle peale, kuidas ta weel päew tagasi siit rõõmsalt läbi oli galoppeerinud, ja oli ise enese üle imeštanud. Nii jõudis ta Hootenasše ja nagu hariulikult oli siu kogu ümbruskond kokku woolanud — laewa pärast. Nad istusid kaupluste ees laineplekkist katuste all ja naljatasid ja jutustasid üksteisele uudiseid; Keawe rind aga ei tunnud igatsust rääkimise järgi, ja ta istus nende keskel ja wahtis wihma, mis sadas majadele, ja murblainetele waat. s ta, mis purunesid wastu taljut; ning õhked tungisid ta rinnust.

"Puhta maja Keawe on nuffer," ütlesid inimesed. Jah, seda ta oli, ja see polnud ta ime.

Siis saabus "Hall," ja rannapaat sõidutas Keawe pardale. Laewa tagatekk oli täis eurooplast, kes olid käinud wulkaani waatamas, nagu see ju walgete lombeks on kuunenud; ja kellael ajusid kanalt, ja cellael Hilo meeskond härjad ja Kan hobused; kuid Keawe istus ihuikšinda oma muredega ja waatles Kiano maja. Seal asus ta, sügawal rannikul keset musti taljusid ja warjalud kookospalmidest; ja seal ukse kõrwal oli punane holoku, mitte suurem kärbses, ja see liigutas end usinalt kui kärbes — edasi-tagasi.

"Oh! Minu südame kuninganna," hüüdis ta, "kaotan kas wõi oma hinge, et ainult sind wõita!"

Pea pärast seda lastus pimedus maale ja merele, ning walgeb istusid ja mängisid kaarte ning joid whiskyt, nagu see nende komme on; Keawe aga istus loogu õõ laewalael ning oli murelik; ja loogu järgmise päewa, mil nad mööda sõitsid Maui't ja Molokait — tormas ta nagu metsaline laewalael üles ja alla.

Õhtu paliku sõitsid nad mööda Diamond Head'ist ja jõudsid Honolulu sadama. Keawe läks laewalt tulles rahwa sekka ja hakkas Sopaka asukoha üle teateid pärima. Wiimane oli wiimasel ajal omale laewa olnud — millest paremat terwel saarel ei tuntud! — ja oli parajasti merel rüülemas, wäga kangel toduft — Pola-Polas wõi koguni Tahitis; nii siis polnud tal Sopakalt abt loota.

Seal tuli Keawele meele, et teegi ta sõpradest linnas adwokaat olt — selle nime ei toht ma nimetada — ja ta nõudis ta aadr. sfi. Koit ütlesid, ta olla äkki wäga rikkaks läinud ja tal olla uus uus maja Wattiki ranual; seal tuli Keawele äkki uus mõte pähe; ta hüüdis wantri ja sõitis adwokaadi juure.

Raja oli täitsa uus, ja puud atas polnud suuremad kui jalutuslepid, ja adwokaat — kui ta ilmus — nägi wälja kui inimene, kes enesega wäga rahul on.

„Millega wõin sind teenida?“ küsis mees.

„Sa oled Sopaka sõber,“ wastas Keawe, „ja Sopaka ostis minul ühe lauba, ja ma mõtlesin, ehk teaksid sina mulle selle lauba jäljed kätte juhutada.“

Adwokaadi nägu läks süngeks, ja ta lausus:

„Ma ei taha kinnitada, nagu ei saaks ma sinust aru, Keawe; kuid see on nii halb asi, mida parema meelega sugugi ei puudutata. Kinnitan sulle: ma ei tea miski kindlat, kuid mul on aimbus, ja kui sa teatud umbruses järgi pärid — arwan ma — siis wõiksid ta misist uudist kuulda.“

Ja ta nimetas ühe mehe nime, kellest ma parema meelega samati waitin. Nii kestis see mitu päewa ja Keawe jooksis ühe juurest teise juure, leidis igalpool must riideid, hobuseid ja wantrid, ühjaid must maju, ja igalpool täitsa rahulolewaid inimesi, kelle näod aga silmapilkselt tumenesid, nilpea kui ta oma palwe ette oli lannud.

„Kindlasti olen jälil,“ mõtles Keawe.

„Need uued riided ja tõllad on kõik kuradlike ktingitud, ja need rõõmsad näod on inimeste näod, kes oma lastu on saanud ja nüüd end neetud asja eest warju on osanud solutada. Kui näen lahmatuid paleid ja kuulen õlkeid, siis tean, et olen pudelit leidnud.“

Nii siis sündis lõpuks, et ta soowitusel ühe walge juure Britanmia-tänawale juhutati. Kui

ta selle mehe ukse taha jõudis umbes õhtusöögi ajal, leidis ta stingi juba tuntud tunnused, nagu uue maja, uue aia ja elektrikalguse, mis hilgas läbi afende; aga kui tuli omanik, siis jooksis Keawel lootuse ja kartuse wälk läbi teha; sest stin oli noormees, walge kui furnuleha ja must filmade ümber, juuksed sahis peas, ja näos ilme nagu inimesel, kes ootab wõllast.

„Siin on pudel kindlasti!“ mõtles Keawe; ja ta jutustas mehele oma palwe warjamata ja otsekoheselt:

„Tulin, et pudelit osta.“

Nende sõnade juures waarus noor walge wastu seinu.

„Pudelit!“ õhtas ta. „Pudelit osta!“

Siis näis, nagu tahaks ta lämbuda, ta haaras Keawe kaealt kiini, tõmbas ta tesse tupp ja watas kaks klaasi weini täis.

„Teie talliks terwiseks!“ ütles Keawe, kes omalajal palju walgetega läbi oli läinud. „Jah,“ jatkas ta siis, „tahan pudelit ära osta. Kui kõrge on ta hind praegu?“

Selle sõna peale langes nooremehe kaeft klaas pörandale; mees waatas Keawele nagu mõnele waimule otta ja hüüdis:

„Hind! Hind! Teie ei tea pudeli hinda?“

„Seepärast küsingi Teilt,“ wastas Keawe.

„Aga miks olete nii ehmatanud? Kas pole miski lorras hinnaga?“

„Teie ajast saadil on pudel tuntawalt hinnas langenud, herra Keawe,“ ütles noormees kogeledes.

„Noh hüwa, seda wähem tuleb mul ta eest maksta,“ lausus Keawe. „Kui palju maksite ta eest ise?“

Noormees oli walge kui woodilina, kui ütles:

„Kaks tsenti.“

„Mis?“ hüüdis Keawe, „kaks tsenti? Siis wõite ta mulle ainult ühe tsendi eest ära müüa. Ja kes ta ostab —“

Õnnad surid Keawe kurku: kes pudelit ostab, et saagi teda enam edast müüa; pudel ja pudelikuradite jääwadki tema juure — kunni sureb; ja kui ta sureb, siis tuleb tal sõtta punase pörgu põhja.

Noormees Britanmia-tänawal langes põll-
will ja hüüdis:

„Sumala pärast, ostke pudel! Annan loogu oma waranduse kiskaks. Olin loogu oma raha mängu pannud ja tsegi wõõrast raha raisanud; oleksin muudu olnud kadunud inimene ja istunud türmis.“

„Waene hing!“ ütles Keawe. „Teie panite oma hinge mängu nii rumalaks ettewõttes, et mööda pääseda õiglasest karistusest oma

kuriteo eest; ja Tete arvate, et mõiksin wiitutada, kui teeksin seda armastusest? Andke mulle pudel ja peentaha wassin, mis Teil kindlasti juba walmis on pandud. Siin on Telle wiletsebiline raha."

Nii oligi nii, nagu Keawe seda oli arwanud: mehel oli raha sahtlis walmis pandud; pudel sai omale uue omaniku, ja waewalt olid Keawe sõrmed pudelikaela puidutanud, kui ta ju mõttes soowi awaldas, et ta näht jälle puhas oleks. Ja õige — kui ta oma tuppa jõudis ja peegli ees enese alasti wõttis, oli ta teha puhas ja ilus nagu wassifündinud lapsel. Ja nüüd juhtus miski isekraalliku.

Waewalt oli ta seda imet näinud, siis muutus ta meel, ja talle ei tulnud meele ei Hiina haigus ega ka Kofua, waid ainult mõttes ta selle peale, et ta nüüd alaliselt põrguwõimude kätte on antud. Minule lootus, mis tal oli: ta pidi igawesti põlema põrgutules. Kauges tulewikus nägi ta oma ees leefe niipisawat, ja ta hing wärises; ning pime pillajus lasus walguse kohal.

Kui Keawe jälle weidi mõtlema hakkas, sai ta aru, et õhtu on saabunud, mil wõõras-temajas muusikandid mängu alustawad. Sinna ta läks, sest tal oli hirm üht olla. Ja seal jookkis ta õnnelikude nägude seas edasi ja tagasi ning kuulatas wiise üles ja alla woogamat ja nägi Bergeri taktikeppi wibutawat; ja kogu aja kuulis ta leefe pragisewat ja nägi punast tuld põlewat põhjatus põrgusügamuses. Üht mängis muusika: „Siti — ao — ao," see oli laul, mida ta Kofuaga koos oli lalunud; selle laulu helidel ärkas temas uus julgus ja ta mõttes:

„On see juba lord nii sündinud, siis wotan ühes pahega ka head küljed."

Ja nii see sündis; et ta esimene auriluga Hawaiiise tagasi sõitis; ja niipea kui see wõis juhtuda, oli ta lalutus Kofuaga. Ja siis läksid nad koos puhtasse majasse mäendlwakul.

Nüüd oli nende mõlema lugu järgmine:

Kui nad koos wiibisid, siis oli Keawe süda rahulik; aga niipea kui ta oli üht — wõttis tema üle wõimuse hauduw õudus, ja ta kuulis leefe pragisewat ja nägi punast tuld põlewat põhjatus põrgusügamikus. Tädrust oli andunud talle täte hingega; süda hüppas tal rinnus meest nähes, ta käsi leidis mehe oma; ja ta oli kema lehaehtusega — alates juustest peas ja lõpetades warwaste küüntega, nii et ükski ei suutnud ta peale waadata ilma rõõmu tundmata.

Ta oli armas loomuse poolest. Alati ostas ta head sõna leida. Täis laulu oli ta, ja ta käis edasi-tagasi puhtas majas — kõige ilu-

sam ast kogu kolmes korras, ja lalulis oma laule kui lind.

Ja Keawe nägi seda ja kuulatas täis wamustust, ja siis pidi ta eemale hillima ning ohkama ja ahasama — kui ta hinna peale mõlles, millega ta selle naise oli õstnud; ja siis pidi ta oma filmad kuuwatama ning näo pesema ja naise juure minema, et temaga koos istuda balkonil, laluda ta laule ja haigehingelisena — wastata ta naeratawatele pilludele.

Tuli päew, mil hakkasid naise jalad raskenema ja lalud harwenema; ja nüüd polnud see mitte ainult Keawe, kes nuttis, waid kumbki neist erines teineteisest, ja nad istusid teine teisel balkonil, mille wahel moodustas terwe maja laius.

Keawe oli seewõrra uppunud oma ahasustesse, et ta sellest muutusest arugi ei saanud, waid weel rõõmusti oli, et ta enam üht wõis olla ja oma mõtteid tohtis mõlgutada; ta et tarwitsewad ta nüüd oma haige südamega naisele ilusat naeratawat nagu näidata.

Minult lord, kui ta taha läbi maja läks, kuulis ta üht nõrka tooni, mis meele tuletas nuuksuwa lapse hest. Ja seal lamas Kofua näoga balkoni laudadel ja nuttis nagu kadunud hing.

„Sul on õigus, et selles majas nutab, Kofua," ütles ta. „Ja ometi annaksin oma pea otlast, kui sa ainult õnnelik wõiksid olla."

„Õnnelik!" hüüdis Kofua. „Keawe, kui ja üht elasti omas puhtas majas, siis kutsuti sind saarel õnnelikuks meheks; naer ja laul kõlaksid su suust ja su wale hiilgas kui päewatõus. Siis kostsid sa waele Kofua; ja armas Jumal teab, mis sel naisel wiga — kuid sellest ajast saadil ei naerata sa enam. Oh! Mis on mul wiga? Arwasin, et olen ilus, ja teadsin, et sind armastan! Mis on mul wiga, et olen toonud pillwe oma mehe peale?!"

„Waene Kofua," lalus Keawe. Ta istus pörandale naise kõrwale ja püüdis ta käest kinni wõtta; kuid Kofua ei lubanud seda mitte.

„Waene Kofua!" ütles ta uuesti. „Mu waene laps — mu iludus! Ja ma mõllesin kogu aja, et pean sind hoidma! Noh, olgu, si pead kõit kuulma; siis tunned eht waelele Keawele kaasagi; siis saad eht aru, kuidas ta sind armastab mõõdalainud päiwil — et ta põrguttki ei kartnud, et aga sind wõtta — ja kuidas ta sind praegugi weel armastab, see waene patune, nii wäga, et ta weel praegu naeratusse oma näole sunnib, niipea kui sind filmab."

Ja nii jutustas ta naisele kõit — algusest saadil

„Seda tegid ja minu pärast?“ hüüdis Kofua. „Oh — siis ei tunne ma enam muret!“

Ja naine kaelustas Keawet ning nuttis ta rinnal.

„Ah, laps,“ ütles Keawe; „mina aga, kui mõilen põrgutule peale — olen väga murelik!“

„Arme sellest räägime!“ ütles naine; „ükski inimene ei wõi huffuda sellepärast, et ta Kofuat on armastanud ja muud kuritegu pole korda saatnud. Ütlen sulle, Keawe, päästan sinu nende oma kätega, wõi aga läheme üheskoos hukka. Mis? Sa armastad mind ja andsid oma hinge, ja sa armad, ma ei taha surra, et find ainult päästa?“

„Ah, armsam! Kuid ja ta sada korda sureksid — mis kaju sellest oleks?“ hüüdis Keawe; „muud midagi, kui et ma siis üksi olen fennit, kanni tuleb minu surm ja hukkumine!“

„Sa ei tea midagi!“ wastas naine. „Käisin Honolulu koolis; ma pole harilik tüdruk. Ja ma ütlen sulle: päästan oma armsama. Sa rääkisid miski üherfendilise rahast? Kogu ilm pole ammugi mitte Ameerika? Inglismaal on raha, mida kutsutakse farihingiks — see on umbes pool tsenti. Kuid oh häda!“ hüüdis ta, „sellega ei parane weel asi — sest otja oleks sel puhul põrgule määratud, ja meie ei leiaks ainuski inimest, kes oleks sama julge kui minu Keawe! Kuid kuule — Prantsusmaa! Seal on neil olemas wäike münt, mida kutsutakse centime'iks ja neid minna terweni wiis tükki ühe tsenti peale, wõi nii umbes. Paremat teed pole waja. Tule, Keawe, sõidame Prantsuse saartele; läheme Tahiti'sse ja nii ruttu, kui laewad iganes wiiwad. Siis on meil mitu wõimalust — neli centime't, kolm centime't, kaks centime't, üks centime; neli korda wõib weel müüa ja osta; ja meid on kaks, kes wõiwad kaubelda. Tule, mu Keawe! Suuble mind ja kihuta mured kaugele! Küllap Kofua find kaitses.“

„Sumala kingitus!“ hüüdis Keawe. „Ma ei suuda uskuda, et Jumal mind tahaks nii rängalt karistada, kuna ma omale ometi nii head wara olen igatsenud! Sündigu nii, nagu sina seda soowid; wõi mind, kuhu tahad; annan oma elu ja hingedunnistuse sinu kätte.“

Tetfel hommikul wara pakkis Kofua kõik asjad kottu. Ta wõttis madrusaegse kasti ja pani sinna kõige pealt pudeli nurga; siis wõttis ta paremad riided ja ilusamad ehted, mis majas leidusid.

„Sest,“ nii ütles ta, „peame wälja nägema kui rikkad inimesed — muudu et usu pudelisse üksi!“

Ja fogu pakkimisaja oli ta rõõmus kui lind, ainult kui ta Keawe otja waatas, siis

purustasid tal pisarad silmist ja ta pidi oma mehe juure jooksma ja teda suudlema. Keawe aga oli oma hingelisest koormast waba; nüüd, kus ta oma salabust teise inimesega jagas ja teatud lootusi hellitas — näis ta uueks inimeseks muutunud; ta jalad astusid kergemini maapinnale, ja hingamine tundus jälle magus olewat. Kuid ikkaagi weel luuris õudus ta küünarwarte all; ja ikka ja ikka jälle — just kui tuul wubistab küünlaleelt — langes ja suri temas lootus; ja ta nägi tulekeeli leegitewat ja punast tuld põrgus põlewat.

Ümbruskonnas laotasid nad laialt jutu, nagu tahaksid nad huiwre'u ette wõtta; see näis inimestele isääralik, ja polnud ometi ammugi nii isääralik kui tõde ise, mida ometi ükski ei suutnud teada saada! Nii sõitsid nad „Hall'iga“ Honolulu'sse ja sealt „Amatilla'ga“ San Francisco'sse; San Francisco'st sõitsid nad postibrigantiin „Tropic Bird'iga“ Paapeeti'sse s. o. Lõunamere-saarte Prantsuse tähtsamasse linna. Sinna jõudsid nad meeldiwa reiju järgi ühel ilusal päewal ja nägid oma ees wahutawaid murdlaineid ja Motu'u'i ta palmidega, kuunarit, mis seisis reibil, ja linna walgeid maju pikirannikul, haljaste palmide warjatud. Mägede kõrgust, walgete saare — Tahiti — pillwi.

Ja inimesid ütlesid nelle, kõige targem tegu olla, kui nad omale majakeste üürisid. Seda tegidki Keawe ja Kofua, üürisid omale maja otse wastu Briti konsulaati, pi.dusid kahel käel raha wälja, uheldasid oma rõldade ja hobustega. Seda nad ju wõisid, sest pudel oli nende käes. Sest Kofua oli julgem kui Keawe ja nõubis alati, kui talle mõttesse tuli — pudelt käest oma sada wõi ka sadakakskümme dollarit, Neid pandi linnas peagi tähele; ja Hawaii külalistest, nende ratsutamisest ja sõitmisest, Kofua hololu'dest ja kallistest piisidest rääkis peagi kogu linn.

Tahiti keelega harjusid nad peagi ära; sest see keel on väga Hawaii keele sarnane, ainult üffitund tähed on teised; ja niipea kui nad ju weidi juttu wõisid ajada — hakkasid nad pudelt müügi wastu huiwi tundma. Kuid saadagu aru, see polnud sugugi kerge. See polnud lihtne, inimesi nii kaugele wiia, et nad uskusid, et inimestel ka töst toga wõib olla, kui nad nelja centime'ti eest hea elu ja lõppematu rikkuse allika maha müüwad.

Peale selle oli tarwilik nimetada pudeli-omandamise hädaohтусid üffitakasjalitult.

Nii siis juhtus, et üffitund pudelisse sugugi ei uskunud ja selle wälja naersid, teised aga seda enam nende halbade külgede peale mõtlefid, mis pudeliga ühenduses on, tõsised näod ette tegid ja end Kofua ja Keawe juurest eemaldasid

— nagu inimestest, kes kuradiga ühendust peavad.

Selle asemel, et pinda leida, nägid mõlemad peagi, et linnarahvas neist eemale hakkab hoidma; lapsed jooksid karjudes nende eest paktu — mis Kokuale sugugi ei meeldinud — ja katoliiklased löid risti ette, kui nad hawalilasteft mööda läksid; kõik nendepoolsed sõpruswaldufed aga jäeti tähelepanemata.

Seal mõttis nende üle mõlmust pettumus.

Kord õhtul pärast päewast raslet waewa istusid nad koos oma uues majas ja ei ütelnud üksteisele sõnagi; kuid waiuse katkestas peagi Kokuu äkiline nutuhoog; wahel palwetastid nad koos; wahel töid nad pudelit wälja, astatid ta keset põrandat ja istusid terwe õhtu ning waatafid, kuidas wari keset pudelit tantfis. Siis tuli neile hirm peale ja nad ei julenud woodi heita. See kestis kaua — kunni uni neid päästis, ja kui üks neist magama jäi ja siis üles ärkas — leidis ta peagi, et naaber parajasti nuuksus; wõi aga: teine oli majast põgenenud, et banaanideatas ja kangel pudelift — edast-tagasti jalutada ja kuuwalget waadelda.

Nii sündis see kord õöl, mil Kokuu ärkas. Keawe oli ära läinud. Ta otsis teda woodis, kuid ase oli külm. Siis waldas teda hirm, ja ta kargas istufile.

Weldi kuuwalgust tungis läbi luugipragude tupp ja tuba oli wõrdlemisi walge; ja nii nägi Kokuu oma põrandal pudelit.

Wäljas puhus tuget tuul, suured püund aias sabisefid ja hoigafid waljusti; mahakullunud lähed rabisefid weranda põrandal.

Kuid läbi kõigi nende toonide kostis Kokuu kõrwa teine helt; kas oli selle helt algatajaks mõni loom wõi inimene, seda ei wõinud ta ütelda; kuid ta oli surmani kurb ja lõikas walujasti hinge. Taja tõusis ta üles, awas ulse pitukle ja waatas wälja kuuwalgesse aeda. Seal lamas Keawe banaanide all, juri kolmu surutud, ja nii kui ta seal lamas — ohlas ta walulifult.

Kokuu esimene mõte oli: jooksen wälja ja trööstin teda; kuid teine mõte hoidis teda tagasi.

Keawe oli alati wahwa olnud oma naissees; ja polnud kohane, kui ta oma meest häbistaks ta nõrkuse minuti.

Selle mõttega läks ta majja tagasi.

„Caewas!“ mõttes ta endamisi; „kui mõtte-lage olen olnud — kui nõrk! Mitte mina, waid tema wiibib igaweses hädaohus; tema, mitte mina — mõttis wande oma hingele. Minu pärast, armastuseft olewuse wastu, kel nii wähe wäärtust ja kes nii wähe sundab awitada — näeb ta nüüd põrgu leele oma ees — jah,

haistab juba leitfakut — seal, kus ta praegu lamab tormis ja kuuwalgel. Kas olen nii niirimeelne, et jenni ei armanud oma kohustust tema wastu, wõi aga nägin seda juba warem, kuid lükkasin need mõtted kõrwale? Kuid nüüd wõtan wähemalt oma hinge oma armastuse mõlemasse kätte; nüüd jätan jumalaga taewa walgete treptastetega ning oma sõprade ootawate nägudega. Armastus armastuse wastu — ja olgu minu armastus Keawe armastust wäärt! Hing hinge wastu — olgu see minu hing, mis huttub!“

Ta oli wäga wäle, wilgas naine ning peagi rlietamisega lõpul. Ta haaras pihku wahetusraha — kallid centime-tükid, mis alati walmitis seifid; seft seda raha on wähe liikwel, ja nad ise olid ta waid kusagilt ametlikust afutusest toonud.

Kui ta wäljas puisteel oli, ajas tuul pilwed wälja ja kuu kaotas oma walguse; linn magas ja Kokuu ei teadnud, kuhu minna, kunni ta punde warjus kuulis kedagi kõhatawat.

„Wana mees,“ ütles Kokuu, „mis otsid sin wäljas pimedal õöl?“

Wanamees suutis kõha pärast waewalt sõna suust saada, kuid Kokuu sai nirkpalju aru, et ta wana ja waene oli ja et ta saarel kodus polnud.

„Kas tahad mulle abiks tulla?“ küsis Kokuu; „kui wõõras wõõrale ja wanamees noorele naissele — kas aitad Hawaii tüdart?“

„Ohoo!“ ütles wanamees. „Nii siis oled sina see nõid neilt kahetsalt saarelt ja tahad isegi minn hinge omale õngitfeda? Kuid olen kinnit kuuluud ja naeran su patuse meelise üle!“

„Jstu stia,“ ütles Kokuu, „ma jutustan sulle oma loo.“

Ta ta jutustas wanamehele Keawe loo — alguseft lõpuni, ja nii lõpetas ta:

„Noh, olen ta naine, kelle ta on omandanud oma hinge õndfufe hinnaga. Mis peaksin tegema? Kuid ise lähelmin tema juure ja patuksin end pudeli ostjaks, siis ütlets ta kindlasti et. Kuid, kui lähed sina — siis müüb ta pudelit jalamaid. Dotan siin find; osta pudel nelja centimi'i eest, ja kolme eest ostan ta jälle tagasi. Ja Issand Jumal warustagu noort naist jõuga!“

„Kui kõneled mõlfti südamega,“ lausus wanamees, „siis usu mind, Jumal lasseb su siinsamas ära surra.“

„Seda ta teeks! Ufu mind, seda ta teeks! Ma pole nii äraandlik — Jumal ei salliks seda.“

(Särgneb).

Kolmasteistkümmes.

Portugaalia kirjaniku Manuel Ugarté jutt Lõuna-Ameerikast.

„Jah, rahulagendike fägawustes peitub palju kõige imelikumaid asju,“ ütles minu sõber Rodriguez mõttes. „Tunnistan, et kui ma esimest korda Macusasse sattusin, siis käisid mul külmawärinad wahetpidamata ihust läbi, hoolimata hirmsast palawusest, mis seal maapinna pakatama ja madalikkude metsad aurama paneb, külmates neisse koleduft ja surma.

Kas pean jutustama neist noorpõlwe effiktusest, mis minu, rikka istandiku poja, kaugeksesse rahulagendikutesse fihutaskid? Mõistisid on õigem awameelselt tunnistada, et sõjakohtu otsus mind sundis meie rahulikust kindlusest lahkuma ja astuma ühte neist wäikestest jalkadest, mis indiaanlaste wastu meie piiri ääre asetatt meid kaitzma.

Ma ei aimanud siis weel, et see otsus nitjama hea oli kui minu surmamõistmine.

Rahununa, nagu wilets paat suure ilma-mere woogudel, seisis wilets majaüht piiritumalagendiku keskil. Pea kohal ühtlane sinine taewas, ümberringi surnud lagendikumatkus, ja ainult kangel filmapiiril üffit salgakene puib, mis latwabega arglikult koftu hoiawad, nagu põgenewate hobuste kari.

Wähefes warjus, mis maja andis, istusid ja pitutasid poolpaljab sõdurid, mütsid kullas, pitbud wõi wiinaklaasid käes. Neli wõi wiis wiletsat hobust lorkisid ligidal, õredat rohku süües. Pühalik wäikus lasus selle metsiku paiga ja selle sõduritesalga peal.

Neli wahisõdurit kaprali juhatusel, kes minu nädalapikuse raske sõidu järele sita toonud, pöörfid ja kihutasid tagasi, suur tolmupilw taga.

„Noh,“ mõtlesin mina, „nüüd pole muud teha, kui pean mulle osaks saanud raske saatuse wõimalikult waprasti wälja kannatama. Ja siis weel, kes teab, ehk saab sinu imeasju näha. See kestab ju ainult pool aastat! Kõigest! Rogu elu seisab mul ju siis weel ees!“

Ja tõesti, rahulagendikul leidubki oma jagu toredust. Seal pole õõ pimedam kui wari päewal; aga seegi pimedus warjab salatigedate kallalekippumiste hirmsust sobiwalt. Ja ma pean tunnistama, waewalt hakkas õõ lähenema, kui juba arglit ärewus mu hinge tungis ja minu mõtteid marukitrusel tantsu algasid.

Õhustades juttude järele, mis need sõdurid — kaksteistkümmend indiaanlast, mulatti ja metisist olid loogu kaitsewäeks — omakeskel westfid, olid nad kõõl hobuse ja muud wargad,

kes sinu waremäte wägitegude eest kartisust kandfid. Nende karedad ja terawad näod rääkisid selgesti, kui odaw nende meelest nii nende enestest kui ka teiste inimeste elu oli, ja suureks wastandiks raudsele distipliinile, mis salgas walitjes, olid nende metsikud, waewaga allasurutud fireb, mis nende südames leeksid.

Sel õhtul jutustati, üks nende selfimeestest olla eelmisel õõl jällegi saladuslikult ära kadunud. Kusagil lähedal waritfewat mõistisid mõni kuri tiiger, keda aga keegi üles ei leia, waid kes salgast ikka jälle õõwri õõwri järele omale pärrib. Kõneldi sellest, et tarwis oleks üldist jahipidamist ette wõtta ja tulereiit õõ oisa põlemas hoida.

Õõffi aga ilmus kusagilt seersant Lynch, meie salgakese ülem.

Süglataswuga ja tugewa kehaga, toores ja walitusõõhimulik mees oli nagu Sumala enese poolt määratud nende inimõõ jätiste komandandiks. Ta joomariilmabes firas kuum kirg ja nõi tujutus.

Mitpea kui ta ilmus, jäib õõffi walt kõõl neeb kahetsematud kuritegijad, just nagu metsloomad weel kgedama metseluta ilmunise puhul.

Ja tõesti, imemõõjuw olemus oli sel iseteawal ja üleemeelsel mehel, kelle kannul alati käis keegi teine — neeger Tsunga, kes sinu kapralits ja ühtlasti nagu seersandi isliku adjutandi kohustetättjaks oli.

Õõffi sel päewal näis seersant õõge windis olewat. Ta käsks meil püssid selga wõtta ja ajas meid marsõõma, ise kuwalt ja karepalt komandõõõnu loopides. Ma tundsin ennast kõõge koleda omawõõlt ja õõhuse piirkõõnnas olewat, nagu kangel mahajätud kohas, kus ainult piiritu tuju ja kole kirg walitjes.

„Üks, kaks — üks, kaks!“ kajasid komandõõõnad wõõõmatult nagu piitsaplastid.

Kõõrraga märkas seersant, et üks sõdur püssiga küllalt kiiresti ei saanud hakkama.

„Mis see on?“ müristas ta sõõõuri ette astudes.

Walukarjatust sumbutades, nättas indiaanlane temale oma sõõõme, mis kurjatunlutawalt paisketanud.

„Madu hammustanud?“ küps seersant hooletult. „Õõ, tühi asi — wõõlle mõõõgahõõp, ja asi tahe!“

Sõdur tuilus seda kuuldes tahtmata kaugele. „Kardad wist?“ tähendas seersant põlglikult ja tigea naeratusena. „Noh, siis waata! Kuni mul kõik sõrmed terwed on, aga niisugused asjad on üsna lihtsad . . .“

Ja pannes pahema käe tulpale, mille külge harilikult hobused seoti, ratus ta enesel ainu mõõgahobiga sõrme maha, nagu oleks ta mõne päiksti purustanud.

„Kas nägid?“ pööras ta endise lohakusega soldati poole. „Aga nüüd saa, mis wäärt oled: sadawitskummend kapihoopi lurrusele argtuse eest!“

Kuna neeger ülbise kohmetuse saatel ta sõrme kinni sidus, et werewool lõpetks, filmitsefin ma seda hiiglast, kes waluga mängis, ja hakkas mõistma seda saatanlikku, madulikku wõlmust, mis sel mehel oli oma käsualuste üle.

Asjata on kõnelda, et ma õõsel, lageda taewa all magades, und filma ei saanud. Soojal õöl, tiigri-hirmuks ülestehitud tule paistel, tundus sügawat waluft walusana nagu kurja kuulutawat unistust.

Ma ei ole kunagi olnud argpüks; alati naersin ma narre, kes kuupaistel sontwad; aga tol õõsel ei saanud ma jagu õrnatundelisest ärewusest, mis mu kõrri kinni pigistas. Ja petstund mehe walulisa ei kadunud mul kõrwust.

Ja kõige wastoluliseimate mõtete ja tunnete segus tärkas mulle meele ja — Jumal teab: mis — walmistas mulle suurt ärewust see, et seersant Lynch oli enne, kui minu ma kaaslaste käest wastu wõttis, läbi hammaste kirjistanud:

„Nüüd on neid jälle kolmeteiskümmend!“

* * *

Kana aelestin ma unetumalt.

Korraga tundus mulle, nagu oleks seersandi teha liitunud. Gatti arwasin, et see mu ärritatud meelte ettekujutus on. Kõik magasid ju, isegi walwurid, kelle kohus oli hobuseid walwata. Aga mu nägemine oli liig selge — et wõtnud olla enam kahelust.

Lynch läts just minu jalgade eest mööda, mind peaaegu riiwates, labidas käes.

Mõni samm eemal kummardas ta ja puudutas kedagi.

Püstiti tõusis neeger.

Siis läksid nad teele.

Ka mina tõusin tasakest ja hiilisin neile järele. Nad läksid mööda magawast laagrist — sinna poole, kus kuuwalgel seisis wälke metsajalgate.

Ei tea mispärast, aga mind kohutas see jaladuskil jalutuskaik ja wastupanemata wäega

himustasin ma teada saada, mis mehed seal teewad.

Ja ma roomasin neile maad mööda järele, tasakest ja ettewaatlikult nagu kilpkonn, ise kõige wastu walmis.

Õunde juure jõudes, määras Lynch kaaslastele paraja koha ja mõlemad asusid suure ruttuga kaewama. Muld oli kõwa, aegajalt pidid nad puhkama, aga waewalt minutipikuse peatuse järele hakkasid nad uue ägedusega tööle.

Minu seisupaigast ei paistnud angu suuruft, aga kiire töö ja sellejuures sügaw waitus tegi mu rahutuks.

Wiimaks urises seersant waljusti sülitades:

„Bole wiga, aitab! Puhkuspaik on rahulik!“

Neeger noogutas pead ja mõlemad kadusid pöõsaste taha. Warsti ilmusid nad sealt unesti, mingisugune raske kandam kaasas.

„On aga raske,“ wenitas seersant sirgu tõustes, kui kandam ju angu ääre oli wiidud.

„Wahest on päewajooksul mõsastitus kime kereksse ajanud,“ pilkas neeger libeda naeratusena.

Leffis piinlik wahaeag.

„Weriseid jälgi peab paremini katma, muidu wõib mõni märgata,“ algas seersant unesti.

Siis hakkasid nad raba kinni tallama.

„Kui palju neid juba on?“ küsis neeger.

Meeletu hirm waldas mu, kuigi ma küsimuse mõtet weel ei mõistnud.

„Tänasega kokku — üheksa.“

„Ega seegi weel et jää wiimaseks.“

„Kes kirat peaks neid siia tooma?“

„Mit et tiiger itka jälle saab siia hiitida, kuni kõik need hääbuwad, kes meile takistuseks on.“

„Õnuad, äraneeitud neeger! Meid asju et tohi unesti nimetada. Wõit tahad ja mõnes äratada kahelust?“

Esunga taganes eemale nagu petstund koer.

„Wõta kiiremini kinni, seame ta auku . . .“

Ja mitte nõnda, wana mädapakk. Kas ja ei näe, et ta niimoodi ümber pöörab! . . . Wõta jalust kinni! . . . Noh tõsta ju — kõwasti!“

Ma kuulsin müdinat, mis teha auku kulmine tekitas. Siis ütles seersant:

„Ma aul mulda täis, ruttu, ära webele!“

Waja ruttu lõpetada — enne kui keegi meesest ärkab. Täna ootan ma muudugi äpardust. . . . Noh, ruttu! . . .“

„Miks just täna?“ kogeles neeger kiiresti tegutsedes.

„Miks ja weel küsid, ees! Ei tea wist, et meid täna jälle kolmeteiskümmend on? Kurat tõl jälle ühe uue mehe lisaks . . .“

Mind valdas kole hirm, et nad ehk mind mõiksid märgata.

„Siis peame jälle uue augu kaevama?“ küsis neeger mulda kinni tallates.

„Mis võib parata? Sellepärast ma sunnigi, et pead rütemini tegema. . . Saadetakse neid siia mitu korruga, noh, elagu siis, kurat nendega, aga miks saadavad nad neid ükshaaval, et meid itka jälle oleks kolmeistkümme. . . Mis siis pean ma muud tegema, kui üleliigsed on koristama? . . . Ega ma ometi ei hakka õnnetuks enese peale kutsuma. . . Kas mäletad veel, mis siis oli, kui meile esimest korda kolmeistkümnes saadeti?“

„Mäletan. . . Oli kole torm. . . Jätme peavarjust ja hobustest ilma. . . Sme, et veel ise eluga pääsime!“

„Noh, mis ja siis veel lollisti küsid? Wituitada on karbetam!“

Nüüd teadsin, miks siin puudski hirmus värisseid, nagu oleksid nemadki tahtnud siit põgeneda.

* * *

Ei olnud kahelda: ise oma kõrwadega kuulsin ma ise oma surmaotsuse. Põik mu olemus oli täis ainsast mõttest, ainsast meeletumast tungist — põgeneda!

Uga kuibas seda toimetada?

Jala ei põgene inimene legendikku mõõda kuigi kaugele; penikoormate kaup on kõigil näha nagu peo peal.

Hobusega?

Uga selles põliste kurjategijate pesas, kus igameesit ainult põgenemismõtteid mõlgutatakse, nõuab juba ainult hobusele lähenemine surmanuhkust!

Uga kaotada polnud mul ka enam midagi; seisuford oli väljapääsute kurb, ja ma võisin nõuks mitte millegi eest taganeda.

Pimeduse kätte all roomasin ma oma endisele kohale tagasi ja jõudsiingi nägematult sinna.

Kuid seal ootas mind hoopis lsejuguine lugu: Wahid, kes pidid hobuseid walmama, olid juba jalul. Wistiski oli Lynch nad äratanud.

Enesekaitsetung ärtas minus nii suure jõuga, et kole tahisin mõõgaga tungida wahiide kallale. Kuid peagi jõudsin arusaamisele, et see sündmustekäiku ainult oleks kiirustanud. Neid oli ju kaks, kes endid ei lase wästupanemata tappa. Siis ärtas terve laager ja Lynch tapab mu kui wäejuhtu õigusega.

Jsegi loodus näis mulle wastu hakkawat. Põngusest lajasid tumedad kõneräskatuseid ja

tumlehood puhusid mulle silma niiskust. Piffewihm oli just meile lähenemas. Mõne minuti pärast hakkab wistiski wälku lööma ja wihma sadama, nagu seda ainult seal maal nähtakse — hirmsasti, ennenagematult. Siis ummutawad loodusjõud oma wõimu, mis hirmus on.

Kõue kuulutusel peletasid üles kogu laagri. Hobused hirmusid heledasti, sõburid ruttasid maha, ainult seersant seisis lagedal ja tõstis käe üles taewa poole, nagu hüüaks ta marule oma harilikke komandosõnu.

Ma sain aru, et mul ainus pääsemislootus kadunud oli. Kas tohtisin ma veel põgenemisele mõelda, kui kõik ülewal olid? Kas pidin katsuma sõburitega awalikult rääkida, neile kõigile ära jutustada, mis ma olin teada saanud, ja seletada, milline werejännuline meesaline tõttab tiigri nimel, keda keegi ei leia? Uga kas nad mind usuwad?

Peale selle: mis head oli mul oodata nende meeskute, ebauskiituste, tujutate meesaliste poolt?

Uga seersant ei annud mulle pitaaks mõllemiseks aega.

„Saada kaks meest siia!“ kästis ta neegrit. Neeger walis maja ees seiswate meeste hulgast ühe ja teiseks tähendas minu.

„Peab minema ümbrust waatama,“ seletas seersant. „Indiaanlased wõtavad meile maru ajal kallale kippuda. Wõta üks enbaga kaasa, teine tuleb minuga, aga see!“

Ta tähendas minule.

Ma mõistsin wäga hästi, et see sündis ainult minu wäljameelitamiseks laagrist, et mind siis kusegil kaugele surmata, nii et kellegil midagi kahlust ei oleks. Uga sama hästi mõistsin ma, et kõige wähem wastupaned mu hukast wõib kiirustada. Sellepärast arwasin paremaks ejiotja kaska ilma wästupanemata taita, aga tarwilikul korral kõigest jõust wästupanna, niikaua kui selleks wähegi wõimalust leidub.

Griffi suurt wõidulootust mul selle tugewa mehoga mõeldes ei olnud — nii suuruse kui jõe poolest käis ta minuist kaugele üle. Pealegi tundsin ma tema wastu samasugust õudu kui teisedki sõburid. Ja ometi ootasin ma kallalekippumist, ilma et kätt mõõgakäepideme küljest oleksin lahti lastnud.

Selgesti mäletan tänaseni, et me tuharnelja edasi sõitsime, nii ligistiku, et me jalad peaeagu kokku puutusid. Esiolgu tegi Lynch, nagu ei paneks ta minu lähedust tähelegi, ja kiirus ainult ilma. Ma olin juba walmis mõtlema, et ta minu on ära unustanud ja et mu kartus alufeta on.

Uga ratsutamine oli nii otstarbetu ja sihitu, et mitu peensust sellega ühenduses iseseisvuse tähtsuse omandasid ja mind enam kahelda ei lubanud. Rahtlemata arwas Lynch mind kui kolmeteiskümnendat tänase maru tekitajaks ja tahtis minust nüüd kavalusega lahti saada.

Kui me ühe metsatuka juure jõudime, müristas kõue ja sõhvis äite nii tihedalt meile pea kohal, nagu oleks taewas tahtnud alla langeb. Lynch sõitis minu seltsis puude wahetele ja näidates, nagu tahaks ta rohku, mida ehmestab jämedad pilvad niisutaksid, lähemalt uurida, ütles mulle:

„Kummarda ja silmitse hoolega jälgesid. . . Mulle näib, nagu oleksid indiaanlased siit läbi läinud.“

Et olnud kahelda — otsustaw filmapilt oli kääs. Niipea kui kummardan, annab ta mulle surmahoobi. . .

Nüüd waja elu nii kallilt müüa, kui wähegi võimalik. Tawis alata mõitlust!

Ja kuna ta sadulas kõweraks laekus, et paika, mida ma pidin silmitsema, mulle kätte näidata, teg'n kiire otsuse, tõmbasin mõõga tupest ja wirutasin ta turja kohale.

Wirutasin ja pigistasin filmad kinni, ise surmawat löödi oodates. Uga mu suureks imestuseks kukkus hiiglane hobuse seljast.

Haaw oli surmaw.

Uga üleloomuliku jõuga ojas ta enda weel pästi, haaras pistoli ja lastis minule mitu pauku. Kuulid wõngusid mu kõrwust mööda.

Etis kukkus ta ja heitis hinge.

Lagendikul mõllas hirmus maru.

Ja saju all, mis woolas nagu wallalepääsnud meri, pöörasin ma, mööd ikka weel käes, ja kihutasin edasi, edasi, ilma puhkujeta, ilma peatamata, itka kaugemale lagendikule. . .

Kümme aastat on seitsaadi mõõdunud seft ajast, mil ma pärast sadandeid kimbatusi ja elu hädaohtus wiibimist enda wiimaks mõtsin lageda päänuks. Uga seersant Lynchi kaju kiusab mind weel ikka nagu hirmus tont. . .

* * *

Rodriguez lõpetas ja äigas käega üle filmade, nagu tahaks ta kohutawat nägemust eemale peletada.

Skruse-ema.

Läti kirjanik J. Jaunsudrabin.

„Küll wõib see inimese elu kirju olla, kui järele mõelda. Ja kui kiiresti ta kõige selle juures möödub. Siinsamas oled sa noor, rutates tormad ikka edasi ja edasi. Rinnus nagu mõni paha wõi hea waim kihutab sind lõbustusele ja wallatusele. Siis tuleb aeg, kus sa weidi peatada tahaksid. Sa waatad edasi, kuid wiskad pilku ka juba tagasi. Ja nüüd? Nüüd on kõik mõtted pööratud minewikku, sest ees seisab ainult sügawik.“

Seda õeldes ohkas Anja pikalt ja samasugune ohkamine kostis teisest toanurgast, kus akna all ketras wana Skruseema. Nad olid ainult kahekesi toas, sest kõik teised töowõimulised olid wäljas tööl.

„Mis sul siis nii ohata on,“ lausus Anja pool etteheitwalt. „Oled vähemalt pojagi üles kaswatanud.“

„Mis siin, kallid, pojast rääkida. Lapsed on, nagu öeldakse, õnneks ja

õnnetuseks. Ei oleks ta nii warakult abiellunud, oleks minulgi peale rasket kaswatust wähe kergem olnud. Nüüd on tal omal lastekari kaelas. Lähed sinna, — siis wahiwad kui hundipojad, mida sa taskust wälja wõtad. Hoolitse-takse ju alati laste eest ja mitte ialgi teisiti.“

„Sul on siiski, mille üle rõõmustada. Sa wõid öelda: see on minu pojapoeg, ehk: see on minu poja-tütar. Sa wõtad pisikese maimukese sülle ja ta surub end su wastu. Sa tead, et see ei ole wõõras laps, waid su oma werest. Wõib olla, sarnane-wad ta silmad sinu omadele, ehk on tal midagi muud sinule omast. Ehk märkad temas midagi ühist oma mehega. — Elasid sa kaua oma mehega?“

„Mina oma mehega? — Ainult wiis ja pool aastakest. See aeg möödus nagu linnutiwul. Siinsamas oli tüdruku, seal naise, sealsamas ka lese põlw, käi-

sin laudes, poisse meelitades, warsti peas must rätik. Käi nüüd, poisike käekõrwal, mehe hauda vaatamas. Oleks teadnud, oli mul siis waja nii selle mehe järele joosta?"

"Kõik, õekene, sünnib ilmas nii, nagu ta peab sündima. — Kuid ütle mulle nüüd pulkast südamest, kas warastasid sina minult selle särgi wõi mitte?"

"Mina? Särgi? Missuguse särgi?"

"Noh, seekord, kui mina elasin Pauparis ja sina Damaschanis?"

"Damaschanis olin ühe aasta tüdrukuks, see on tõsi."

"Miks see tõsi ei ole. Mäletan seda nagu tänast päewa. Mul on weel pragu silmis sinu kollane woodikene seal ukse taga. Sel korral elas Damaschanis ka minu ema."

"Teil oli ühine ait. Ema rohelise kirstu kohal rippus minu pesu."

"Kuidas sinu pesu siis seal wõis seista, kuna sa ise Pauparis elasid?"

"Kui kaugel see Paupari siis Damaschanist on? Ema ütles: maksab sul siis, tütar, kõik kaltsud sinna tassida? Wõid laupäewa õhtuti enne saunaminekut siia joosta ja kaasa wõtta, mis waja. Enne sind teisel aastal elasin ma ju Damaschanis."

"Mäletan küll, et sa laupäewa õhtuti wahete wahel Damaschanile jooksid."

"No waata nüüd, ja just nelipühi laupäewal... Kas sa ei mäleta, et siis mul kadus kõige parem särk? Mul oli neli särki. Kolm olid peened takused, aga see üks, mille tädiit padja pitside heegeldamise eest sain, oli üsna peenike. Ta oli mul ostetud, niidiga õmmeldud ja rikkalikult väljaõmblustega kaunistud. Mõtlesin seda pühiks selga panna. Otsisin kõik kohad läbi, ei ole. Imestasin mina, imestas ema. Tõstisime kõik pesu ümber, nihutasime kirstu seinast kaugemale, — et ehk on maha kukkunud. Särk oli ja jäi kadunuks. Nagu wette."

"Ja siis mõtlesite, et mina särgi ära warastasin?"

"Ema ütles kohe, et tuleks salamahti sinu nurk läbi otsida. Mina aga ei wõinud kuidagi ette kujutada, et sina minu särgi waras oleksid olnud. Sellepärast ma ka sult täna küsisin, oled sa süüdi wõi mitte? Õppisime ju korraga käksid. Mina ütlesin: pole waja inimesele

häbi teha. Ema oli siiski esimese püha hommikul, kui sa lehma lüpsid, sinu asjad ja woodi läbi otsinud."

"Oh sina häbemata. Oleks ma sind oma nurgas trehwanud! Nüüd alles tuleb mul meele. Sellesama särgi pärast oleks meil pea lööming lahti läinud. Kuid see ei olnud mitte nelipühil, waid mõni aeg peale Jaanipäewa."

"Waata nüüd, Skruse-ema, kuidas see asi sul, olgugi, et su meelespidamine palju nõrgem minu omast, meele hakkab tulema."

"Kes seda nüüd teab? Mõnda asja mäletan ma wäga hästi. Aga jõuad sa siis iga tühja tähja meeles pidada?"

"Kuid peale Jaani tuli see särk wälja. Kuidas see asi seal oli? Sina olid ta ju wanale Eltenile annud?"

"Sa räägid nii, nagu oleksin tõesti mina selle särgi warastanud!"

Skruseema wokkjäi seisma ja ta waatas atkulmu Anja poole.

Anja ketras rahulikult edasi, nagu oleks kõik ta tähelepanu pööratud poolile ja walgele niidile, mida ta näppude wahel keerutas.

"Ma ainult räägin, kuidas seekord oli. Eltene ütles, et sina selle särgi temale annud. Sina jälle ütlesid, et Eltene, wõib olla, ise selle warastas. Lõpuks kui särk wälja tuli, löid sa minu ema nina all näppudega nipsu ja nimetasid meid mõlemaid unimütsideks. Sellepärast ma praegu nõuan, et sa puhtsüdamliselt üles tunnistaksid. Nüüd ei tee see enam walu ei sinule, ei ka minule. Sa mõtled, et ma kohe naabritele jutustama jooksin, et Skruseema sel ja sel korral mul särgi ära warastas. Siis oleksin ma küll nii teinud, praegu aga seon ma parema meelega haawa kinni, ennem kui seda lahti hakkab kiskuma."

"See on hea, õekene. Nii wõime ajawiiteks wanu aegu meelde tuletada, kuid miks rääkida siis just wargustest?"

"Mina ei ütle ju kellegile midagi. Jagan oma muret ja rõõmu ainult wokkiga. Üksi tema näeb, kuidas ma oma mälestustes neratan, tema näeb ka, kuidas mul pisarad langewad. Sinuga aga räägin ma kui mu sõbrannaga ja mul oleks hea meel, kui sa oma patu üle tunnistaksid. Sul endal läheks ka süda kergemaks."

„Mis seal tunnistada, ehk mitte tunnistada. Tühine see asi ju oli ja ainult nooruse wallatus. Poisid neis aastates annawad teine teisele wastu pead, meie, tüdrukud, murrame aga nende pärast kas wõi kaela. Nagu mina sellesama Skruse pärast. Ja oleks siis weel olnud, mille pärast. Hingas aina kärinal ja talwel norskas mis hirmus. Oli mul waja teda püüda, nagu poleks ilmas teist meest olnudki. Kaks kümnes wiies aasta jõudis kätte ja mul oli hirm, et jään wanaks tüdrukuks. Aga kuidas teie, põrgulised, haisu ninasse saite, et sark Eltene juures oli?“

„Ei olnudki waja nuuskida. Jaanipäewal oli Oruli kõrtsis pidu. Ma ei tea, kas sina ka seal olid. Mind ei olnud, kuid ema läks ühes teiste naistega. Damaschanu Peeter ja Triinu Jaan mänginud, üks wiilulit, teine lõõtsapilli. Nende kõrwal, pika pingi peal reas, istunud minu ema, Slukine-ema ja Eltene. Korraga näeb minu ema: Eltenil on seljas minu sark. Emal jooksnud nagu palaw hoog üle keha. Ta siiski walitsenud enda üle, katsunud särki warukast ja küsinud: kust sina, Eltene, nii peene särgi oled saanud?“

„Eltene oskas hästi valetada, ta teadis küll, mida wastata.“

„Kas ta waletas, wõi tõtt rääkis, kes seda selgeks wõis teha. Aga Eltene oli öelnud, et särgi saanud ta Liisilt, see on sinult, wäikese asjatoimetuse eest.“

„Ah sina, kuriwaim, sõidaks sa hundi auku oma hullu jutuga. Tuleb küsida, kas tema toimetamine mulle mingit kasu ka tõi?“

„Tõi ehk ei toonud, kes seda pärib? Kas siis tohter igakord aitab, maksta tuleb sellegipärast. Sa annud temale särgi selle eest, et ta sind siis Skrusele sobitaks. Mardipäewaks tahtnud sa tingimata Skruse naine olla. No kas ta siis ei sobitanud, wõi ei wõtnud Skruse sind? — Eltene olnud wihane ja seletanud, et sina teda petnud.“

„Mis weel! Midagi ei oleks ta pidanud saama, mitte musta küüne wäärtki.“

„Sa lubanud temale ruudulise suure-rätiku, kuid annud tühjapalja särgi.“

„Neetud wanaeit, sellepärast ta siis ennustas mulle pulmapäewal, et mu mehel pikka iga ei ole. Olgu peale. Eltene ütles nii, mina aga teisiti. Keda

siis rohkem tuli uskuda, teda, tühja jutu puhujat, wõi mind, ausat tütarlast? Kas siis tõesti tema ise ei wõinud Damaschani aita pageda ja sealt selle särgi ära näpata?“

„Oli tal teda waja näpata, oli ju keegi, kes selle temale kodu kätte wiis.“

Anja, Anja, — kas sul ei ole patt weel tänagi nii rääkida. Oma elus ei ole ma kunagi jõukalt elanud, et ma aga teise käest midagi oleksin wõtnud, seda kuulen elus esimest korda.“

„Õieti on see juba teine kord; juba sel korral minu ema —“

„Mis sinu ema?“

„Ma ei ütle ju midagi. Tahtsin ainult, et sa oma suuga tunnistaks, et särgi warastasid. Näed, Eltene ütles seekord ja ka teised-märgid näitasid, et süüdlane olid.“

„Las lööb siis see takukoona praegu põlema, kui ma. . .“

„Ära wanneru, öekene. Meil ilma selletagi pattu küllalt ja kes teab, kas ilma wandetagi meid taewa lastakse. Kuid kas sa hiljem oma ruudulist rätikut siis Eltenile ei annud?“

„Miks mitte. Kui juba asi niikaugel oli, et Skrusega esimest kord maha olin kuulunud, siis andsin temale selle rätiku, sest nii oli meil warem kokku räägitud. Kuid usud sa siis, et ainult tema sobitamine meid kokku wiis? Jumal ei wõi kedagi aidata, kui ise käed rüppe paned. Ei oleks ma ise kõigest hingest wõidelnud, ei oleks ka midagi wälja tulnud. Skruse ise oli täieline tossikene. Tuli ta millaski Damaschanile? Mitte iialgi! Ei oleks ma ise laupäewa ja pühapäewa õõseti tema juures õitsel, abiks hobuseid karjatamas käinud, oleks ta surnud wanapoisina.“

„Ja siis, kui sa Eltenile rätiku kätte andsid, andis ta sulle särgi tagasi.“

„Kes sulle seda ütles?“

„Eltene oli minu emale nii rääkinud ja kohe peale selle leidis ema, et sark oli kirstu taha wisatud.“

„Mispärast siis wisatud? Kas ta ei wõinud ise sinna kukkuda?“

„Aga ma ju ütlesin, et nelipühi laupäewal kirstu taguse ja aluse põhjalikult läbi otsisime. Olime meie siis pimedad? Ei olnud meil silmi?“

„Wõib olla ka, et ei olnud. Mäletau ju küll, missugust lärmi sinu ema see-

kord tegi. Tahtis mind wägisi wargaks tembeldada."

"Ei tahtnud sugugi, waid nii see ju oli. Ema ju Eltenile ei öelnud, et see minu särk oli. Ta ainult küsinud, kes temale selle särgi annud ja Eltene wastaanud: teie Liisa. Mis siis weel? Pärast Eltenelöbustanud: Liisa wõttis oma särgi tagasi ja tõi lubatud rätiku. Ja siis, teisel wõi kolmandal päewal öelnud sa ise: Mikeleema, waata hästi järele, kas sinu Anja särk ei ole siinsamas kuskil maha kukkunud."

"Seda ma küll ei mäleta, et ma nii oleksin rääkinud. Kas ma tõesti kahekümnewiie aastaselt nii rumal oleksin olnud?"

"Ema waadatud kiristu taha ja leidnudki sealt särgi, kuid ärakantult ja hoopis teisiti kokkupandult, kui ema seda teeb."

"Tagane, saatan. Mis sa mind kiusad ja segad. Wõi arwad sa homme wiimse päewa tulewat, et täna weel ammugi ununenud asju äraõiendada tahad. Nagu wanapiiga kunagi. Oleks sul omal olnud lapsed ja lastelapsed, sa oleks rohkem nende peale mõtelnud ja mitte wana särgi peale, mis juba wiiekümne aasta eest ära kantud." "Nii siis ei ole sa mitte seda särki warastanud?" "Ei, ei ja sada korda ei! Oleks

ma seda teinud, siis oleks ma pidanud ka palju teisi patte ülestunnistama, mis kõik minu kaela kokku kuhjati. Siis tuleb nii, et ma ka Reekstineema kaks pooli niiti ja Radsini-isa pastlad tiigist ära olen warastanud. Jõuad sa inimeste suud kinni panna? Ma ütlen sulle ei ja tahan, et sa mind usuks." "Usun juba, usun. Aga ära wihasta, õekene, et sellest rääkima hakkasin. Päris tõi: Oleks mul lapsed ja lastelapsed, wõib olla, ei mäletaks ma siis enam oma särki. Aga Eltenet ma ei uskunud ja ise ei tikkunud ma ka ühelegi meesterahwale ligidale. Meeldisin küll ühele ja teisele, aga nende naljatustele ma wastust ei leidnud rääkisid nad minuga tõsiselt, siis oli mul hirm. Seesama Skruse oleks mind kaks aastat enne sind kosinud."

"Ah nii, siis sellepärast sa siin täna kipitasid! — Ja mis sellest siis oleks olnud, kui ma seekord selle särgi tõesti oleksin warastanud? Kas ma teda omale warastasin ja oma õnne jaoks? Ja kui ma sellepärast taewa ei saa, siis ei saa ka sina sinna mitte; sinna ei lasta ei wanapiigasid, ei ka kadedaid."

"Mina ju ei kadesta. Mulle tuli see kõik meelega ainult sellepärast, et just täna saab nelikümmendkolm aastat sinu mehe matuse päewast."

Kodumaale.

Andres Silla.

Kodumaale uueks aastaks —
mis küll pean soowima? . . .
Et sind waenlane ei laastaks,
ja et rahus kosuks sa.

Et kõik tüli ja kõik pahe
kaoks sinu laste seast,
ja et kõigil oleks tahe
wabaneda wanast weast.

Et kõik waenuwimm ja wiha
kaoks sinu rajadest,
wälja kostaks ainus iha
kõigist sinu majadest:

Wennad meie were poolest,
wennad armastusest, hoolest,
meie kõigi ühispiitüd
kodumaad on kaitsta nüüd!

Hassan ja Ali.

Saksa kirjanik Adolf Stark Türgimaalt.

Päew päewa kõrwal, wara hommi-kust õhtu widewikuni, seisis pakikandja Hassan, nõor puusade ümber, turu nurgal ja ootas, kas wahest keegi tuleks ja ta oma teenistusse wõtaks. Kuna ta aga tagasihoidlikum oli teistest ja ostjatel pakke käest ei kiskunud, siis oli tal ka kõige vähem tööd, ehk ta küll oli suur ja tugew kui hiiglane ja kõige suurema raskuse, mida muidu waewalt kaks meest üles kergitasid, oma õlgadele wõttis nagu tütarlaps weekruusi. Sellepärast jäid ka ainult kõige suuremad raskused, mida teised tõsta ei jaksanud, Hassani kanda. Ja nii tuli, et Hassan waeste keskel kõige waesem oli.

Kuid sellest hoolimata polnud Basras õnnelikumat inimest kui pakikandja Hassan, sest tema oma oli kõige ilusam naine kogu linnas.

Kui Fatme, raske weekruus pea peal, kaewult sirgena läks wett tooma, siis wahtisid temale isegi halli habemega wanad mehed järele. Nende pilk peatus Fatme saledal, paenduwal kehal ja nad lootsid ainustki pilku saada tema suurtest, mustadest tulisilmadest, mis loori all wälkusid.

Keegi muu polnud Fatmet loorita näinud kui ainult ta mees, kuid igaüks linnas teadis, et Fatme kõigist kõige ilusam oli. Nii mõnigi rikas kaupmees ohkas teda nähes, kui ta oma naise peale mõtles, ja igaüks oleks Hassaniga heameelega wahetusekauba teinud.

Iga päew ratsutas Ali-pasha, linna kõige wägewam ja waljum mees, üle turu. Kui ta möödus, siis kummardasid taees kõik kaupmehed ning pakikandjad, alam rahwas aga langes koguni põwili. Ja Ali-pasha ratsutas edasi, ja kui tänawad porised oli — millal pole küll Basra tänawad porised? — siis pritsis pori inimestele näkku.

Ka Hassan sai oma jao.

Kuid ta ei mõtelnud selle juures midagi. Allah tahab nii!

Kord lõuna-ajal, kui Ali-pasha jälle üle turu ratsutas, oli Fatme parajasti oma mehele sööki järele toomas, sest

nad elasid kaugel linna serwal ja Hassan ei wõinud nii kaugel söömas käia. Kuna mehed suure mehe ees maani kummardasid, seisis Fatme sirgena ja silmitses pashat oma wälkuwate tulisilmadega:

Ka Ali-pasha silmitses naist läbi-puuriwa pilguga ja ratsutas siis pikkamisi edasi.

Hassan ei olnud seda näinud, sest ta kummardas parajasti, nagu see pakikandjale kohuslik on, kui pasha mööda ratsutab.

Kaks tundi hiljem ilmusid kaks kawassi ehk linnawahti ja wiisid Hassani turult. Turul tekkis selle tagajärjel suur ärewus. Murti päid, mis Hassan küll wõis olla teinud.

Kuid polnud kedagi, kes oleks tema eest wälja astunud. Igaüks teadis ju, kui wali Ali-pasha oli.

Oled sina pakikandja Hassan?“ küsis wägew pasha, kui Fatme õnnetu mees wärisedes tema ees seisis.

„Nii kuidas käsid, kõrge walitseja. Mina olen Hassan, sinu ori!“

Ali kortsutas kulme.

„Mulle on räägitud, sina pidawat minu wastu mässukõnesid, minu wastu, kes ma kõige kõrgema asetäitja olen. Sina oled siis täis kurja. Wait, ära räägi wastu, enne kui sinult küsitakse. Mis sinust räägitakse, wõib olla tõsi, wõib aga olla ka wale. Sest on kurje ja kadedaid inimesi, kes ligimeste peale suurest kurjusest laimujutte laotawad. Tõtt näeb ainult Jumal. Meie, inimesed, peame oma nõrga mõistusega püüdma tõele läheneda. Kui me selle juures eksime, siis ei ole see meie süü. Allah tehku selle jälle heaks. Mina olen asja üle järele mõtelnud ja otsusele jõudnud. Kui sa oled süütu, siis ei keela sa mulle seda, mis mina kui kõige kõrgema asemik sinult nõuan. Keelad sa seda aga mulle, siis on kindel, et sa oled mäsaja, ja siis —“

Hassan oigas täis ehmatust ja hirmu.

„Käsi, walitseja, ma kuulen.“

„Hea küll, ma nõuan, et sa mulle, kõige kõrgema wõimu asemikule, oma

naise annad. Mine ja too ta siia. Siis wõid sa minu tänu peale kindel olla."

Rusutuna lahkus Hassan.

Teel tuli talle wastu derwish Hadshi Ismael, kes oma tarkuse pärast terwes linnas kuulus oli. Kaastundlikult silmitses ta pakikandjat.

"Hassan, sõber, mis on sulle juhtunud? Kas on keegi sinu perekonnast haige wõi koormab sind mõni muu õnnetus ehk raskus?"

"See on pahem kui haigus, waga mees. Fatme, oma silmatera, oma elurõõmu, pean ma wiima pashale, muidu karistab ta mind kui mässajat."

"Armastad sa oma naist?" küsis Ismael.

"Enam kui oma elu."

"Hea küll, siis tahan ma sind aidata. Tee, mis ma sulle ütlen ja kõik läheb hästi. Kui sa oma naise Fatme pashale wiid ja see sulle armulikult midagi tahab kinkida, siis lükka ta pakkumine tagasi ja ütle: „Mina ei soowi enesele midagi. Kui sa aga mulle oma armu tahad näidata, siis kingi Fatmele wastukingiks kaelaehke roosipunastest briljantidest, niisugune, nagu seda sinu esimene naine Aisha kannab."

Kui Hassan koju tuli ja Fatmele kõik, mis waheajal juhtunud, ära jutustas, siis hakkasid selle silmad rõõmust särama. Noor naine ei jõudnud aega ära oodata, mil ta pakikandja waesest hurtsikust pasha haaremissse jõuaks. Hassan nägi oma naist äkki teises walguses.

Ohates wiis ta Fatme Ali juure, kus ta kohe kohitsetud meeste hoiu alla anti.

Pasha aga silitas rahulolles oma habet ja ütles:

"Ma näen, Hassan, et kõik on laimujutt. Mine ja lase enesele minu maksumeistril wälja maksta 100 hõbetükki."

"Anna andeks, walitseja, kui ma sinu ande tagasi lükkan," wastas Hassan derwishi nõu järele tehes ja seda sõnasõnalt korrates, mis Ismael temale õpetanud.

"Oled eht kelm!" naeris pasha. "Aga sinu tahtmine sündigu. Ma annan oma sõna, et Fatme hommikukingituseks roosadest briljantidest kaelaehete saab."

Hassan läks koju ja langes asemele, aga uni ei tulnud ega tulnud.

Korraga koputati uksele.

Ust awades seisis selle taga üks kawass, kes talle käsu andis, kohe pasha juure tulla.

"Jumal, Jumal, mis nüüd saab?" oigas waene pakikandja hirmunult ja läks.

Wastuwõtmise saali astudes kuulis ta waljuid, karjuwaid hääli.

"Katsu ainult," kisendas üks naisehääl, "katsu ainult minult seda kaelaehet ära wõtta! Tule ja wõta, kui julged. Arwad sa, et ma sinu silmajõllitamist ja kulmukortsutamist kardan? Toga! Sellega wõid hirmutada lihtrahvast, mitte mind, kes ma juba mitu aastat sinu naine olen, räbal! Minu pärast wõta omale weel tosin naist, mina olen sinust ju selletagi tüdinenud, aga see ehe on minu oma, minu oma, mõistad? Ja kui sulle su habemekarwad ja silmad armsad on, siis jäta ta rahule!"

Tekkis waheaeg.

Kajas sumbutatud mehehääl. Siis läksid hääled waljemaks, ja Hassan tundis ära oma naise hääle.

"Jäta minu rahule, hallhabe! Wõi arwad sa, et mina sind oleksin hakanud armastama, wana hädawares! Minu ilusa, tugewa Hassani hoobid on mulle armsamad kui sinu lääged suudlused. Tõsi küll, ma silmitsesin sind, aga ainult sellepärast, et ma sinu poolt niisugust ümberkäimist lootsin, nagu see sinu naisele kohane. Wait! — Ja kui sa mulle tooksid kogu koorma ehteid, ma ei tahaks neid saada, kui nende juures puudub see roosadest briljantidest kaelaehete. Wõi peab see wana kortsunud Aisha kiidelda wõima, et temal see kaelaehete on, mida mina ei jõua saada? Prohweti nime juures wannun ma, et sina mind enne liigutada ei suuda, kui see kaelaehete minu oma on!"

"Seda sa juba ei näe, sa mustasilmaline nõid," karjus esimene hääl.

Ja siis algas riid, mis kõrwad pani huugama.

Tasa tõmmati eesriie kõrwale ja saali hiilis Ali-pasha. Taewake, missugune ta wälja nägi! Habeme ja juuksekarwad wäljakistud, riided lõhki ja näol werised jäljed, kindlasti proua Aisha küünte töö. Harjunud wiisil katsus ta oma näo waljuks teha, aga Hassan waatas talle julgesti otsa ja ütles:

„Walitseja, ma kuulsin kõik, mis seal räägiti!“

Pasha ohkas.

„Kõik? Oh narr! Kui kaua wiibid sa siin juba? Pool tundi, mis? Sel kombel kestab see juba seitsaadik, kui selle nõia minu maija töid. Jumal tänatud, nüüd on nad üksteise kallal ja minul rahu. Kuule, Hassan, wõta Fatme jälle kaasa. Sest ma ei saa ega saa oma lubadust kingi suhtes täita!“

Kui Allah tahab, wõib jänesest lõwi ja narrist tark saada. Nüüd oli Hassanil, kes muidu kawalate hulka ei kuulunud, paras silmapilk käes. Ta ei olnud nõus Fatmet tagasi wõtma. Tema olla waene, talle olla naist waja, kes midagi maija kaasa toob, ja mitte kerjust.

Kui ta aga pool tundi hiljem Fatme seltsis läbi pimedate tänawate koju sam-

mus, kandis ta käes kotti 1000 kuldraha, mis Ali-pasha tema Fatmele kingiks kaasa annud.

Koju jõudes wõttis Hassan nõöri, millega ta pakke kandis, pani selle neljakordselt kokku ja tegi sellega Fatme selja pehmeks — tasuks pashale saadetud tulipilkude eest.

Jah, teadmata on Allah teed! Sest silmapilgust saadik on Fatme kõige südamlikum ja parem naine.

Kui Ali-pasha üle turu ratsutab, siis kummardab Hassan, nüüdne kaupmees, kel oma kauplus on nagu teistelgi, ja et ta nägu maha on pöördud, siis ei märka keegi, et ta naeratus sugugi aukartlik ei ole. Ka Ali ei märka seda, sest ta wahib siis järjekindlalt mujale poole.

Lapsed.

Daani kirjanik Karl Ewald.

Teisipäewa hommikul jäi Karl sharlakitesse haigeks ja kesknädalal järgnes temale Else.

Nad lamasid lastetoas ja keegi ei tohtinud minna nende juure — kõige vähem weel Ants. Arst käis iga päew; eesriided olid woodi ette lastud ja kõik nägi wälja nii pühalik.

Õhtul wõttis ema Antsu oma juure ja seletas temale asja.

See kestwat pikemat aega, enne kui Karl ja Else oma toast tohtiwat lahkuda; tarwis olla õige ettewaatlik, sest sharlikid olla väga külgehakkawad. Nii külgehakkawad, et keegi ei tohtiwat tarwitada haigete taldrikke ja lusikaid, isegi mitte nende wanni, kammi ja käterätikuid.

See kõik huwitas Antsu suuresti. Ta wahtis kinnist ust, ei julenud aga sellele ligineda. Ta kuulas; vähematki häält ei kostnud haigetoast.

Aeg möödus ja haiged hakkasid kossuma.

Ants kuulis, kuidas nad oma toas naersid ja käratsesid. Neile osteti tinasõdurid, wärwikaste ja kõiksugu pilte. Neile anti munarooma ja weini.

Ühel päewal waatas Ants läbi wõtmeaugu ja nägi, kuidas haiged laua ääres istusid ja maalisid. Neil näis väga hea tuju olevat.

„On nad jälle terwed?“ küsis ta emalt.

„Jah, juba paremad,“ wastas ema. „Aga nende nahk narmendab ja siis on hakkawuse hädaoht kõige suurem. Sellepärast peame olema weel õige ettewaatlikud!“

Ants lamas woodis ja mõtles asja üle järele. Unes nägi ta tinasõdurid, munarooma ja wärwikaste. Kohe selle järele ärkas ta jälle ja mõtles ning mõtles.

Kui öö saabus ja kõik majas magasid, tõusis ta ja kobas tasakesi haigetoa ukse juure. Ta awas selle ja waatas üle läwe sinna sisse. Karl ja Else magasid rahulikult. Laual aga seisid tinasõdurid ja wärwikastid.

Nüüd läks ta pesulaua juure, wõttis wammi, pesi ennast sellega tublisti ja kuiwatas endä siis nende käterätikuga.

Siis hiilis ta tasakesi oma woodi juure tagasi, puges woodisse ja uinus uuesti, täis lootust kõiksugu ilusaid unenägusid nähes.

Kaks korda kümme käsku armastajatele.

Ameeriklane Thomas F. Graham.

Ära mine iial mehele, kes ajalehe spordiosa ei loe. Noored mehed, keda kehaharjutused ei huwita, tunnewad huwi ainult iseenese wastu. Nad on wiletsad abielumehed.

Ära mine iial mehele, kes raha peale kaarte mängib. Mängija ei armasta iial oma naist, kodu ja lapsi.

Ära mine iial mehele, kes ütleb, temal ei olla mingisuguseid pahu harjumusi. Temal on wististi palju pahemaid salapahesid kui suitsetamine ja joomine.

Ära mine iial mehele, keda sinu wanemad ei taha, olgu siis, kui su wanemad üsna mõistmatud on; 65 protsenti abieludest, mis wastu wanemate tahtmist seotud, lõpewad lahutusega.

Ära mine iial mehele; kes lapsi ei armasta. Tema on ebaloomulik egoist, keda ei wõi usaldada.

Ära mine iial mehele sellepärast, et ta on hea tantsija. Osawate jalgadega meestel pole iial osawat pead.

Ära mine iial mehele, kes koeri wihkab; tema ei armasta midagi muudki.

Ära mine iial mehele, kes salamahti joo; tema salgab ja petab ka muis asjus

Ära mine iial mehele, kes oma wanematest wõi wanadest inimestest põlgawalt räägib. Tema põlgab sindki, kui sa wanaks ja halliks lähed.

Ära mine iial mehele, enne kui sa selgesti ei tea, mis teed. 16-aastased

pruudid on tihti juba 17-aastased lahutatud naised.

*

Ära kosi iial neiut, kel lumiwalged käed on, sest tema ema käed on siis karedad ja rakus. Niisugune neiu pole hea eluseltsiline.

Ära kosi iial neiut, kes tahab iga õhtul wäljas käia ja sinu seltsis heameelega kodus ei istu.

Ära kosi iial neiut, kes oma toas endiste sõprade pildid hoiab; tema on murtud südamete koguja ja toimetab seda edasi ka abielus.

Ära kosi iial neiut, kes ainult riiete peale mõtleb. Tema jääbki riietewar-naks ja hukutab sinu.

Ära kosi iial neiut, kes enne pulmi suured nõuded esitab; haljale oksale ei jõua sa temaga iialgi.

Ära kosi iial neiut, kes oma riietuses pole kombelik. Ükski mees ei punasta naise juuresolekul heameelega, ja niisugune häbematus tapab isegi kõige suurema armastuse.

Ära kosi iial edewat; ta walmistab sulle ainult muret ja südamepiina.

Ära kosi iial neiut, kes sinust palju wanem on wõi palju noorem. Wanaduse wahe tekitab alati tüli.

Ära kosi iial neiut, kes ei armasta lapsi. Lasteta abieludel pole harilikult pikka iga.

Angola neegrite mõtted.

Kõige suuremal kõnemehele ei ole alati mitte õigus.

Istud sa elewandil, tulewad sõbrad su juure; on elewant kadunud, kaowad sõbradki.

Targale tarwitsed ütelda ainult alguse — lõpu teab ta ise.

Ära pilka pisikest seemneiwakest — temast saab kord suur palmipuu.

Speäralif tingimus.

Satja Kirjaniku S. Courths-Mahler'i romaan.

2

Muidugi oled sa armamisel, et see üks minu imelikustest tujudest on, millest nii palju räägitakse. Kuid see ei ole nii, olen kõik hästi kaalunud ja leian, et mu plaan hea.

Tunnen, et enam kaua ei ela ja vägev soov kellegile oma hinge avada, ei anna mulle rahu. Parema meelega oleksin su isaga rääkinud, sest ta oli wanem ja oli targem, kui sina ja oleks mind wistiski paremini mõistnud. Kuid ta suri ennem kui mina, ja pärändus, mida ta sulle määrasin, saab nüüd sinule. Siis wõid mu pihimist kuulda. Tean, et sul elus walus pettumus osaks saanud, ja sellepärast usun, et sa minust, oma nooruse peale waatamata, aru saad.

Olen elus palju walet, pettust ja häbematuft kannatama pidanud. See ongi mind õnnetuks ja karmiks teinud ja kõik rõõmud mu eluteelt eemale peletanud.

Wäitsepäistelise lapsepõlwe järele lofs Burgwerbenis, kus mu wanemad mind armastusega ümbritsesid, wiis mind igatsus laia maailma.

Tormiliselt maistest elu — kuni sügaw ja ja puhas armastus muudatuse mu ellu tõi. Mu südames löi kirgline armastus loitma. Ja kui ma teada sain, et ka mind armastatakse — ei teadnud ma, mis õnne pärast teha. Kolm kuud wälitas see õnn. Tooford, armasin, et kõige õnnelikum olen maailmas, sest saatuse oli mulle ka sõbra kinkinud, kes mu õnne jagades teda suurendas.

Ma ei tunnud kuigi suurt walu wanemate surma puhul, sest mul jäiwad armastatud neiu ja sõber. Ja et nad mulle kõik olid, jäin ma waeleks, nii wäga waeleks, kui nad ühel ajal kaotasin. Naine, keda ma jumaldasin, oli uulitsatüdruk, kes ka mu sõbra oma wõrku meelitanud ja temaga mind pettis. Ma leidisin teda sõbra käte wahelt — ja lasin sõbra maha. Surres palus ta minult andeks ja wõttis minult sõna, et ma ennaft, kui mõrtsukas, kohtu kätte ei anna. Surusin ta külma läti ja lubasin seda. Tunnustajate juuresolekul ütles ta, et meil kahewõitlus olnud ja ta haawatud saanud.

Olin liig hästi trehwanud, ta suri.

See naine aga põgenes — ei ole teda enam nälnud.

Kui ma oma aja olin kindluses ära istunud, pöörasin Burgwerbeni tagasi — ja muutusin üksiklaseks.

Kui meie ühised sugulased kuulda saiwad, et poisimeheks jääda tahan, tuliwad nad ja tegid mu elu raskeks. Nad meelitasid mind, kiitsid ennaft, ja laimasiid teisi. See oli wastif mäng. Seal muutusin ma täiesti inimpõlgajaks. Ja nüüd tulen ma sinu juure. Wõimalik, et sul Beyden'ite perelonna päew enam meeles ei ole, kus meie ka üksteist esimene ja wilmane kord kohtasime. Sina ja su isa meeldisite mulle. Nägin, et teie teistjughused, kui kõk teised. Kui ma teiega rääkisin, teile südame waatasin — kannatus oli mu silmi teritanud — tundsin teie ausaid inimesi. Ja weel sel samal päewal otjustasin teid oma pärijateks määrata.

Su isaga oleksin ma heameelega sõprust teinud, ta silmits oli midagi, mis liigi tõmbas — kuid ma ei teinud seda siiski, sest et sõbra werd olin walanud.

Nii jäin ma üksikuks, mu ilus Burgwerben ümbritses mind kui elusalt mahamaetut. Mõnikord löi minus igatsus su järele põlma. Ma oleks pidanud naise wõtma, rõõmsad lapsukesed oleksid waiksed toad oma kallamisega täitnud, ja mu südant elustanud. Kuid ma ei teinud seda — terwe mu elu oli patukannatus.

Jälgisin kaugelt su elu. Tean, et sa ausaks inimeseks jäänud ja rõõmu üle, mida selle üle tundsin, olen sulle tänu wõlgu. Tean ka, et üks naine su südamele walusaid haawe löi. Minult üks sõna minult, ja ta oleks sind, kui mu pärijat, heameelega wastu wõtnud. Mulle aga räägiti, et see neli, südameeta edwistaja, kes sind õnnetuks oleks teinud. Nii sai ta teise naiseks, ja sina oled armamisel, et teda iialgi unustada ei suuda.

Selle pärast tahan, et sa aasja jooksul abiellud, sest et tulewane Burgwerbeni omanik ei tohi, nagu mina, ükfit olla. See on piirita walu, ilma naise ja lasteta wanaks saada, usu seda. Nüüd, kus weel õnnetu armastus su südames, walid sa mõistlikult ja erapooletult omale naise, kes sulle truult sõbraks on, su elu sinuga jaotab, sulle lapsi kingib ja su elu õnnelikuks teeb. Nüüd mõistad sa kõik, ja ma usun, et sa minu kätt nii jonnakalt eneseft ei lüüka, kui tooford, kui sa weel wäike oled. Sa ei mõtle ka enam: „Ma ei jalli sind,“ waid: „Kahelsen sind, Friedrich von Beyden.“

Kui sa mu päränduse üle rõõmu tunnend, siis täida ka mu soov ja otfi enesele aus, terwe

naine ja hoolitse selle eest, et lofs Burgwerbeni tulew sugu niisama aus oleks, kui sina.

Dõpüks soowitan sulle oma wana inspektor Schjemefingi. Ta on oma karmi wälimuse peale waatamata aus ja hea inimene kes sind heameelega aitab, kuni sa ise tubliks mõisnikuks saad. Ta armastab Burgwerbeni, nagu kuuluks see talle. Ka oma wana teenert Dillenbergerit soowitan sulle soojalt Wiimaks weel ka mamjell Wunderl'chi, kes aus ja tarwilik inimene.

Ja et ma teatud tagedusega sugulased sinust eemale hoian, seda ära pane pahaks — ma ei taha, et nad, kui ma maa all puhkan, üle mu hana jooksewad.

Sinule aga soowin, et omad päewad õnnelikumalt wana, armsas lofsis mööda saadad, kui su õnnetu

Friedrich von Leyden."

Armin istus kawa liikumata ja wahtis enese ette. Ta näol oli sügaw kaastunde ilme. Friedrich von Leydeni rõõmuta elu libises ta waimusilma eest mööda. Süda tõmbus walust kokku. Ta enese waluga ühines wõõras walu. Tõesti — ta mõistis õnnetut wanast liig hästi.

Kui waene oli see mees olnud oma waranduse peale waatamata! Armin wajus mõtlesse. Et ta juba nii pea naise wõtma pidi, oli talle wastumeelt, ja ometi läksid Friedrich von Leydeni manitsewad, soojad sõnad sügawasse südamesse. Wanake tahtis teda saatuse eest hoida, soowis talle head. Ja selle tingimise oli ta ainult heast südamest määranud.

Kuidas oli ta end selles mehes petnud! Oma mõtetes palus ta wanakeselt andeks ja wõttis kindlalt ette ta soowi täita. Muidugi leidub naine, kellega rahuliseks abielluda võib. Nii, nagu Aleksandrat, ei suuda ta enam kedagi armastada, kuid maailmas oli küllalt abielusid, mis ka ilma palawa armastuseta õnnelikud.

* * *

"Inimene, õnnelaps, pagana pois — see on ju, mu Jumal — mis pean rõõmu pärast tegema! Nii oled sa siis tõesti ainus pärija — ja — kas ei aitanud ma lohe, et wanamees sind ei ole unustanud. Pean sind kalsutama, Armin — see et lähe teistiti, olen liig õnnelik."

Nende sõnadega wõttis Hans von Rippach Armin von Leydeni pärandusteate wastu.

"Tore, tõesti tore, et naise wõtma pead, mu pois! Seda on wanake hästi teinud! Kuidas saab Aleksandra wihastama; oleks lofsiprouaks saada wõinud ja peab nüüd ainult

pangaomaniku prouaks jääma. Jumala eest, see on talle paras! No ja — ära tee pahast nägu, olen juba wait. Kuid nüüd peame lohe su tulewase naise peale mõtlema. Kas pean sulle mõne oma tädiütardest laela määrima? Kuid ei — see ei ole minu maitse, liig wäikesed, liig õrnad. Jah, see tulewane naine peab suur ja sihwakas olema, jäta see asi minu hooliks, küll ma otsin midagi ilusat ja armast wälja."

Armin pani oma käe sõbra käewarrele ja ütles naeratades:

"Mina pean ju naise wõtma."

"Muidugi sina — enese pärast ei pruugi ma ennast waewata, tead ju wäga hästi, et ei ole enam waba."

"Wähemalt, et sel talwel kõrwuni armastuse wõrgus sipleksid. Kuid sest ajast, kui ballid lõpul, näib ka armastus jahtunud."

"See ei ole õige. Ma ei taha ainult rutata. Pean olema õige ettemaatlik,

"Kuni keegi teine suit neiu nina alt ära näpsab. Mille peale sa oieti weel ootad?"

"Etteks sinu peale — niisugune kahetõdne pulm on ko'e romantiline — ja ma olen juba kind iseloomu poo'elt romantiline."

"Tõesti! Mis ajast saadid?"

"Kui armastama hakkasin, sa narr."

"Tänan. Ja teiseks?"

"Teiseks on mu südamedaam, nagu tead, weel liig noor. Ta oli sel talwel esimest korda selstikonnas. Ja siis on ju alati esimene hea tantsi ja noorte neidude ideaal. Ma ei ütle ju ka mitte sugugi — et ta minu wastu isearanis armastuswääriline olnud oleks."

"Nii loeb sa siis ennast heaks tantsi jaoks?"

narris Armin.

"Teen seda õigusega. Kuid ära katkesta mind alati. Nii jätan ma neiu aega järelemõtlemiseks, kas ma talle tõesti meeldin. Kui ta tulewal talwel minust sama heal arwamisel, kui tänawu, siis — kuid lõik muu tead sa juba ise."

"Jus, siis ootan ka mina tulewa talweni. Ei olegi ju tarwis, et lohe naise wõtan. Kui ma midagi parajat ei leia, siis pead sina mind aitama."

"O'en nõus. Mis mõtled sa aga nüüd teha? Kas tõesti wiiskad ameti warna ja lähed maad harima?"

"Jah. Mulle on põllutöö alati meeldinud."

"Tahad sa siis terve aasta maal oma lofsis elada?"

"Talwel võib ju wahelduseks linna sõlta. Ja et mu elu liig tgaraks ei lähe, sõidab sumepuhuseks minu juurde. Burgwerbeni lofs peab olema ütlemata ilus.

"Milla mõtled sa sõlta?"

Nitpea kui teenistusest wabanen. Kirjutasin juha selles suhtes advokaat Beckmannile."

"Hm! Siis ei wõi küll enam midagi selle wastu rääkida ja meie mõistime seda õnnelikku päewa pudeli wahuweiniga pühitseda."

"Olen nõus — wõime ka faks pudelit tähendada. Tead, Hans, mis mu südant piinab?"

"Mis siis?"

"Et mu ema seda õnne ei näe. — Ka mu isa oleks olnud väga rõõmus — kuid tema meelest oli inimene ise alati rohkem wäärt, kui ta warandus. Aga mu wäike murelik emakene — armas Jumal, kuidas oleks ta rõõmistanud!"

Armin ütles seda niiskeil filmil ja Hans surus wäikses ta läät. —

Siis lahkusid sõbrad Rippachi korterist ja sammusid läbi elawa liikumise tänavatel restorani.

* * *

Terwe, aus, pehme iseloom ja hea südamega — kas leiduks jarnane inimene? Ilus ei pruugiks ta olla, kuid kena, sümpaatiline. Ka tark peaks ta olema. Ilusad käed peaksid tal ka olema, terwed hambad ja selged, head silmad. Nii kujutas Armin omale oma tulewast naist.

Peaaegu faks kuud oli Friedrich von Lehdeni surmast möödunud. Armin oli oma asjad wafinud, ja kawatfes homme hommikul wara Berliinist lahkuda.

Kõige enne tahtis ta wäikeses Thüringeni linnas Beckmanni üles otsida, ja ühes temaga loss Burgwerbeni sõita. Nii o'ld nad kofku rääkinud.

Kõik oli reisuks ettewalmistatud. Tänafe õhtu pühendas Armin oma sõbrale.

Hans von Rippach tuli sõbrale ta korteri järele. Oli tore maidõhtu, wainne, pehme ja täis lilleõhna. Isegi suure linnu liikumises tundus ta nõidumus. Daamid olid kewade riieles ja kandfid lätel lille. Loomaatas haljendas esimene rohi.

Armin nägi kõike seda ja rõõmustas. Kui ilus wõis olla, seda tarkamist ja õitsemisest wabas looduses jälgida. Ta armastas loodust ja wõis nüüd ilusat suurt, õnnistatud tükki maad enese omaks nimetada. Ta pidi jälle ema peale mõtlema. Tal oli kodu arstimajakese ees olnud wäike aed. Ja tema, Armin, oli poisikesena seal küwanud ja ema istutamise juures aidanud. Kui ometi nüüd ema oleks wõinud temaga suurde, ilusasse mõisa sõita! Armin ohkas. Täielikku õnne ei ole maailmas.

Rippach oli wäiksem kui harilikult. Raske oli sõbrast lahkuda. Ta tegi küll nalja, et oma

kurbusest wõitu saada. Kuid see aitas ainult siimapilguks.

Nii möödus wainne õhtu. Sõbrad lahkusid warakult, sest Armin pidi hommiku wara jalul olema. Rippach lubas teda saiatma tulla. —

Kui nad hommikul raudteejaama sõitsid, kohtasid nad lahtist tõlda, mis rongilt tulijaib ära tõi.

Armini pilt langes jhuslikult tõllale. Ta kahwatas. Rippach nägi seda ja waatas ka sinna. Ta nägi üht ilusat, punakasuldsesest juustest piiratud nägu. Sarnased juuksed olid ainult Aleksandra Wendhosenil.

Hans pani käe Armini käewarrele ja waatas jälle murelikult näkku.

"Ta pidi sulle ka weel teele ette jooksuma." ütles ta pahaselt.

"Ole rahu!, Hans — nii kui nii ei näe ma teda niipea enam."

"Jumalale tänu! See wähen dab mu lahkusmis walu. Su ehmatusest märkasid, et ja ilka weel ei ole suutnud unustada."

"Siiski, haaw on paranenud — kuid et tohi weel puudutada."

Kümme minutit hiljem hakkas rong, milles Armin Berliinist lahkus, liikuma. Weel üks käesurumine, weel üks sügaw pilt, ja sõbrad olid lahutatud.

* * *

Ewa Marie Delius istus wäikeses, sõbralikus elutoas ja waatas aknast wälja. Ta suured sinilmad waatasid rahulikult ja pehmelt kaugele. Ja kuna ta sihwatas, noor ja jõuline keha wafinult tugitoolis puhkas, olid ta ilusad, peened käed rüpes.

See oli ilus pilt õitsewast noorusel.

Imelikult wastandiks selle juures oli lihne leinakleit ja walus joon õitsewa suu ümber, mis noore näo wanemaks tegi, kui ta oli.

Wäljas haljendas ja õitses ilus, naerataw maailm, lahtise akna läbi woolas wirtsiline tuuleõhk. Umberringi oli waietus. Maanteel, mis raudteeliini ja aia wahelt mööda jooksis, ei olnud ühtki elusat hinge näha. Aga majas kuuldus nüüd kriiskaw naisehääl, üks löödi kinni ja järgmisel filmapilgul kistsi üks elutuppa lahti.

Ewa Marie ehmatas ja waatas kohkudes wõõrasemale wastu, kes tuppä astus. See oli paks daam, selle raswafel näol weel iluduse jälgi oli leida, aga paks puudriford, mis nägu kattis ja palede punetuse inetuks siniseks tegi, muutis ta otse wastikuks. Proua professor Delius näis olewat siiski weel edew. Ta peeneksööritud talje ja nooruslik leinakleidi

worm näitafid seda selgesti. Ta ei suutnud unustada, et oli kord olnud ilus, ja katsus ka nüüd veel kartlikult oma w'gu warjata.

„Sa istud siin, käed rüppes, Ewa Marie! Mina aga pean ennast selle rumala talutüduruku üle wihastama. Mu närwid ei pea enam wastu. O, mu Jumal — olen surmani wäljunud!“

Nende sõnadega wiiskas ta ennast hingeldades tugitooli ja pillus etteheitwalt oma wõõras-tütre poole.

Ewa Marie tõusis üles ja lütkas wäsinud liigutusega pähtlipruuni juuksealga otsaesiselt.

„Sa ei tohi ennast iga wäikse asja üle erutada, ema.“

Broua Delius naeris pilkawalt.

„Ja, kui kellegil seda rahu oleks. Wäike asi — meie juures on kõik wäike asi. Kes oleks mõinud ette ütelda!“

Broua Delius armastas sarnaseid wäljendusi. Eht ta küll palju waeftemas olukorras üles kaswanud, kui praeguses. Selle peale waatamata uskus ta, et talle hiilgaw saatus osaks pidi saama. Kui professor Delius teda, kui waeft kaupluse müüjat, tundma oli õppinud ja omaks näinud teinud, joobnuis ta rikkusest.

Sahtlitel käitel pillas ta raha, mis talle ta nõrga iseloomuga armastaw abikaas andis. Ta riided maksid meeletut raha, ja ka tõld pidi tal olema. Ta tahtis hiilgada ja meeldida, tahtis, et teda kadestataks. Nii oli waeftus tulnud ja ühes temaga noorus ja ilu kadunud. Broua Delius nägi aga selles ärasteenimata, halastamata saatust. Et ta ta mees ja wõõras-tütar ühes temaga kannatama pidid, sellest ei saanud ta aru. Minult enesest oli tal kahju. Jah — kui ta weel noor ja ilus oleks olnud, siis oleks ometigi natukene lootust tulewikku järele jäänud. Aga nii — mis mõiski elu weel pakkuda?

Ewa Marie tundis neid kaebelauke liig hästi, ja ei pööranud mingisugust tähelepanu nende peale.

„Sul peab Minnaga rohkem kannatust olema, ema. Tal on küll tahtmist, kõik hästi teha, on aga weel liig noor ja harjumata.“

„Seep see häda ongi. Usud sa, et ta mul ühtki bluusi kinni haakida mõistab, wõi kordki saapad dieti kinni nõõrits? Waata siia! Ehteks olid nad liig kinni nõõrtud, ja nüüd näib, nagu oleks mul elewandi jalad. Oh, mu wäikesed jalakesed, mis üht luuletajat waimustanud.“

Ewa Marie nägu tulsatas.

„Lase ma katsun, wähest saan sellega paremini toime, olen nii mitu korda sulle oma abi pakkunud riitamise juures.“

Broua Delius tõmbas ruttu wäljasirutatud jala tagasi.

„Ei — lase olla, et pärast ei räägita, et ma omast wõõras-tütre toatüduruku teen. Kui wõõrasema saan juba nii kui nii palju ü'ekohut kannatada.“

Noor neiu ajas end sirgu ja tahtis toast lahkuda.

„Kuhu sa lähed, Ewa Marie?“

„Metsa, wäljas on nii ilus.“

„Jah — jookse ja aga metsas ringi ja jätta mind muredega üksi. Kuidas mina nendega walmis saan, ei ole sinu asi.“

Ewa Marie tuli tagasi ja astus ema ette.

„Peame ootama, ema, kuni uus lossiherra siia sõidab. See mõib täna wõi homme sündida. Advokaat Beckmann ja inspektor Scheweking saawad kohe herra von Sehdeniga meie maja müümise asja üle rääkima.“

„See on ka üks libe till mu kannatuskarikas, et selle toore, häbemata Scheweking'ga rääkima pean.“

„Sa ei tawitse seda — ma rääkisin temaga. Ta ei olegi nii paha, mõnikord ainult tülitseb natukene. Olime talle nii mitmeigi lahuse eest tänu wõlgu ja isa pidas temast ka lugu.“

Broua Delius kehitas õlgu.

„Sinu isa — ta nägi igas inimeses ainult häid kü'gi, sellepärast tuligi see õnnetus, mida meie nüüd kandma peame. Ah, küll oli selle iseloomuta inimesega häda!“

Ewa Marie kahwatas ja ta silmad olid peaaegu mustad, kui ta pahaselt emale nätku waatas.

„Sa ei tohi isast niimoodi rääkida, ma ei wõi seda kuulata. Jah, hea ja aus oli mu isa, sellepärast uskus ta inimesi. Kuid sellepärast ei tohi sa tema üle pahandada.“

„Aga sa ei wõi ju salata, et ta meid waeftesse jättis. Rahast, mida ma raamatute eest sain, on mul weel ainult mõni sada marka järel. Sellest peame elama, kuni maja müüdüd. Siis lähed häda weel suuremaks. Kui meie heal juhtumisel maja eest kolmkümmend miis tuhat marka saame — mu Jumal, selle raha protsendid jätkuwad waewalt ühele inimesele, mis weel kahest rääkida.“

Ewa Marie astus akna juure.

„Nad peawad ka atnult ühele jätkuma, ema.“

Broua Delius ajas ennast sirgu ja waatas luurawalt tütre poole.

„Mis tahad sa sellega ütelda?“

„Et raha protsendid ainult sinu kasutada jääwad. Niipea, kui maja müüdüd, otjin enesele koha kaswatajaks, seltsidaamiks wõi majapidajaks. Mul on ükskõik, mis leian. Ta-

han heameelega tööd teha ja enesele raha teenida."

"See on sinust väga mõistlik. Tahtsin ise sulle sellest rääkida, kuid sina oleks seda, võib olla, walesti aru saanud. See on ainuke wõimalus, mis meie elu fergendab. Sa oled noor ja ilus, kes teab, kus õnn sulle wastu naeratab. Kui ma weel noor oleksin — ma teeksin sedasama. Aga mis wõin ma waene, õnnetu naine weel teha! Mõlal tulid ja selle hea mõtte peale?"

"Juba ammu, ema. Ma et wõi aga seda enne tasutada, kui siin kõik müüdnud."

"Oleksid mulle seda kõhe ütelda wõinud. Siis ei oleks ma nii palju muret läbi elada tarwitfenud."

"Tahtsin enne kõik hästi läbi kaaluda. — Sa wõid siis linnas wäikse korteri üürida ja rahulikult elada."

"Jah, jah, uhkust selle rahaga ajada ei saa, pealegi kui arwesse wõtma pean, et sa kohata, wõi haigeks jääda wõid. Siis pean ju sinu enese juure wõtma."

"Loodan, et seda ei juhtu. Igatahes tahan olla kofkuhoidlik, et ka hädatunnil su abi ei tarwitsen."

"Noh, pean ütleva, et oled mõistlik inimene." See oli ainuke kiitus, mis Ewa Mariele ta ohwri eest osaks sai.

Ta ei nõudnud rohkem. Ta ainuke mõte oli nüüd, maja ära müüa ja wõõrasemast igawesti lahkuda. Ta ei olnud italgil südamlikkust selle inimese wastu tunnud, ka lapsena mitte. Kui ta aga wanemaks ja targemaks sai ja wõõrasema mõistma hakkas, oli see talle lihtsalt wastik. Et armastatud isa mitte kurwastada, oli ta wõõrasema wastu alati lahke ja wiisakas. Kui hea ja südamlik Ewa Marie ka teiste inimeste wastu ei olnud, wõõrasema suhtes puudus tal iga arusaamine, iga wabandus, iga poolehoid.

Mõne aja pärast pööras neiu ümber.

"Subad ja nüüd, et mõneks tunniks metsa lähen?"

Proua Delius tegi väga lahke näo.

"Muidugi, laps, mine peale. Pean nüüd juba harjuma sinuta läbi saama."

"Nii siis nägemiseni."

"Sumalaga, Ewa Marie!"

Neiu ruttas trepist üles teisele korrale. All korral oli alnult elutuba ja weel üks wäike ruum, kus professor Delius tööd oli teinud.

Que pool külles asus köök ja tagawara kamber. Ülewal korral olid magamistoad ja wäike pööning. See oli kõik.

Sel ajal kui Ewa Marie ennast ülewal wäljainemiseks ümberriietas, tõusis proua Delius

tugitoolist, korraldas peegli ees walelokte olfaisel ja hülis kapi juurde. Ta awas ukse wõimega, mida ta alati enese juures kandis, ja wõttis kapist wäikse kasti. Siis läks ta mugawa diiwani juurde tagasi, heitis pikali ja hakkas mainustama. Põstis olid konjakti pralineed. Meid armastas ta üliwäga ja sõi neid salaja.

Kui Ewa Marie majast wälja astus ja läbi aia sammus, kuulis ta maanteel üht wanfert lähenevat. Ta läks aia wärawa juurde ja jäi seisma. Korraga tõstis ta kää ja ta huulte t tuli karjatus. Ta nägi wantri ees kaht lõhkuwat hobust. Kutser ei suutnud neid kuidagi moodi taltjutada.

Õnnetuseks ligines ka weel rong. Maantee läks, majast natuke eemal, üle raudteeliini ja raudteewagt oli käsiptuu juba alla lastnud. Ka tema waatas ehmatanult lignewale wantrile wastu ja ei teadnud, mis tegema pidi. Kui hobused seisma ei jäänud ja käsiptuu purustasid, siis oli kofkupõrkamist rongiga karta. Ewa Marie karjus raudteewagile:

"Peatussignaal, andke peatussignaal!"

Wagt mõistis ja hakkas rongile wastu minema. Seal tõusis wantris üks sihwakas mees püsti ja kiiskus kutseril ohjad käest. Üks hobune ajas ennast püsti ja lufkus siis põlmil. Üks ais lõi wastu puud ja purunes, kuna teine hobune wärisedes seisma jäi.

Atilise peatuse läbi oli noormees wantrist wäljawiisatud ja lamas nüüd liikumatult werstakiwi kõrwal.

Sel minutil möödnus rong. Reijfjad seisid akende juures, et näha, mis juhtunud. Wantrist astus lahwatanud näoga weel teine herra wälja. See oli adwokaat Beckmann. Ehmatand kutser ronis pulkilt ja waatas tahtmatult kõige enne hobuste järele.

Ewa Marie oli ruttu minestanud herra juurde jooksnud ja kummardas kaastundlikult ta üle. Beckmann astus ta juurde. Neiu tõstis oma lahwatanud näo.

"See olete teie, herra adwokaat? Nii on siis see waenefe wistikisi herra von Lehden?"

"Nii see on, preili Delius. Milline kole wäetumõtmine. Mu Sumal — ta ei ole ometi furnud?"

Ewa Marie kummardas ja pani kõrwa nooremehe rinnale.

"Si, Sumalale tänu, ta elab," ütles ta ja hingas sügawalt. Siis tõusis ta püsti. Majast tormasid kifaga proua Delius ja teenija tüdruk.

"Dooge ruttu kausis weega ja käterätik!" hüüdis Ewa Marie tüdrukule. See jooksis minema. Ewa Marie waatas õnnetu pea järele.

See näis terve. Aga pahem ja'g lamas kangelt ja raskelt werstatimi kõrwal ja kui Ewa Marie teda tõsta tahtis, ohtas minestanud mees ja lõi filmad lahti.

„Kardan, et jalaluu murtud, herra adwokaat. Palun, a'dake kutserit herra von Beydeni meie majasse kanda. D'en nii mõndagi arstiteadusest õppinud ja katsun jalga enne kinni siduda — kui ta üles paistetab.“

Sel ajal kui Beckmann, ifka weel ehmata-nult kutseri juurde ruttas, küsis Ewa Marie haawatult:

„On teil valu, mu herra?“

Herra von Beyden tahtis naeratades istu-
tile tõusta, kuttus aga kohe hambaid kokku su-
rudes tagasi.

„Mu jalg — mis on mu jalaga?“

„Teie olete teda wankrist wäljakukkumise
juure wigastanud. Tunnete mujal ka valu?“

„Ei, — ainult pahemas jalas, mulle näib,
ta on murtud.“

Beckmann ja kutser tahtsid haiget tõsta.
Ewa Marie ei lubanud.

„Palun, oodake natu'ene!“ ütles ta ja jook-
sis maija. Mõni minut hiljem tuli ta wäikse
laua ja sidumismaterjaliga.

„On parem, kui jala lahasse panen, enne
kui haige majasse kanname,“ ütles ta Beckman-
nile ja pööras siis armsa, kaastundliku naera-
tusjega herra von Beydeni poole:

„Bean teil kohe, siin, maanteel, jala kinni
siduma, midu kannataate maija wiimise juures
kahelordsfet walu.“

Armin wastas nõrga naeratusega, mis näi-
tas, et ta kõigiga nõus.

Edemufeta, ainult soowist wallatud aidata,
lõikas Ewa Marie terama kääriga püksi sääre
lõhki, niijama ka jaapa. Beckmann aitas teda;
ta o'i end juba rahustanud.

Armin tundis noore nei u ettemaatamise ja
õrnuse peale waatamata walu. Kui nei u wi-
ma's otusele jõudnud, et jalaluu tõesti mur-
tud, palus ta oma wõõrakema elutoas diiwa-
nile aset walmis seada. Proua Delius jooksis
häädaldades maija.

Kutsjarile ütles Ewa Marie rahulikult ja
kindlast:

„Olge walmis linna ratsutamiseks. Beate
kohe arsti tooma, nii pea kui haige oleme
maija wiinud.“

Siis tõstis te murtud jala ettemaatlikult
laua peale, katsus teda seada ja sidus kinni.
See kõil läks wäga ruttu. Ewa Marie rahu
mõjus ka ümberseisjate peale. Kui jalg seotud,
kanti Beyden ettemaatlikult maija ja asetati
diiwanile. Mees oli natukene kahwatu, kuid täie
meelemõistuse juures.

Ewa Marie pani jahutawad kompressid
jala peale ja ulatas haigele weeflaasi, millesse
ta mõned tilgad lõhnawat essenssi oli kallanud.

„Sooge, olge head!“ palus ta.

Beyden wõttis klaasi ja waatas neiu le tä-
nades nätku

„Olete nii hea, armuline preiil! Tänan
südamest!“

Ewa Marie naeratas punastades.

„Ei wääri tänu herra von Beyden.“

„Kas wõin oma armsa aitaja nime teada
jaada? Ma ei tea weel sugugi, kus wiibin.“

Beckmann tutwustas Ewa Marie't ja ta
ema. Proua Delius awalbas woolawail sõnul
oma kaastundmust ja oli äärmiselt lahke. Tu-
lewast loss Burgwerbeni omanikku aidata wõis
ainult kasulik olla. Ewa Marie ei suutnud
enam kuulata. Ta nägi wäga hästi, kuidas Ar-
m'n imestades teda emaga wõrdles. Kuidas
wõis sarnasel emal olla niisugune tütar?

Piinliku tundega katkestas Ewa Marie ema
lõnet.

„Palun, ära räägi enam herra von Beyde-
niga, ta tarwitab rahu.“

Proua Delius astus haawatud näoilmega
diiwani juurest eemale. Beckmann sammus alna
juurde, et maha j'änud hobuse järele waadata.
Kutsjer oli ta puu külge kinni köitnud. Hobune
ei olnud wiga saanud ja oli nüüd täiesti ra-
hulik. Ka wanker oli terve, ainult üks ais mur-
tud.

Ewa Marie korraldas wahpeal sidemeid
ja pak'is nad kokku. Wahete wahel waatas ta
kaastundliku pilguga haige poole, kes nüüd
kinniste filmabega diiwanil lamas. Neiu le
meelbis see kahwatu, firgjoontega nägu. Nii
nägi siis uus Burgwerbeni omanik wälja! —

Beckmann astus jälle diiwani juurde. Bey-
den awas filmad ja katsus naeratada.

„See on paha algus, herra adwokaat.
Oleksin ma ebausklik, siis wõiks sellest palju
järeldada. Aga mu jumalakartlik emale ütles
sarnastel juhtumistel alati: Kes teab, millets
see hea, kugi see teistit näitab.“

„Mõluge aga, herra von Beyden. Saatus
wiib meid tihti imelikku teed.“

Beckmann waatas tänulikku pilguga Ewa
Marie poole. Neiu uuendas kompressi ja nae-
ratas armsalt. Siis ütles ta tõsijelt:

„Kõige suurema õnne juhuse unustate Teie
ära. Kui forda ei oleks läinud hobuseid kinni
pidada, oleks weel palju suurem õnnetus juh-
tuda wõinud. Nõngiga kottupõrtamine oleks
nii mõnegi elu maksnud.“

„Nii siis tahan ma, kui ainuke õhwer, ra-
hulikult oma saatust kanda. Mul on ainult
piinlik, et teid segan.“

Neiu watas Arminile tõstelt näkku.

„Kui see ka tõesti wäike segamine oleks, raskust ei sünnita see meile sugugi. Kuid palun Teid arsti siia jõudmiseni enam mitte rääkida. Enne, kui meie ei tea, kas Teil ka teisi wigastusi on, peame olema ettevaatlikud.“

Armin surus sõnakuulelikult silmad kinni ja ei rääkinud enam.

Neg arsti tulekuni mööbus aeglaselt. Jalgid ei näi minutid nit pikad, kui sarnastel juhtumistel. Wiimaks ometi nägi Ewa Marie arsti wanakrit etteõitwat.

Doktor Schmalfeldt oli sama arst, kes ka Friedrich von Beydeni oli arstinud. Kutser oli kaasa wõtnud, mis tarwis.

„Kui ta Armini wigastused järele oli waadanud ja Ewa Marie jideme uuendanud, tegi ta rahuloldawa näo.“

„Olete mu äri rikkunud, lapsuke. Mulle ei jää siin midagi enam teha. Pean ütleva, et seda hästi teinud olete. Wõite mind ka nüüd sidumise juures aidata,“ ütles ta Ewa Mariele naeratades.

„See meelega, herra tohter; kui aidata saan, olen walmis.“

„Jhus, see on tore. Noh, herra von Beyden, preili Delius on teid oma rutulise aitamisega suurte walude eest hoidnud.“

„Olen talle wäga tänulik, herra tohter. Armuline preili — olen teile igawesti tänu wõlgu.“

Ewa Marie raputas tõrjudes pead ja aitas arsti sidumise juures.

„Kõik on hästi, herra von Beyden, lihtne jalaluu mure, mis ruttu ja hästi pareneb. Muidu wigastust ei ole. Oletsk wõinud ka hullemini lõppeda.“

„Nii wõin ma siis warsti lossi wiidud saada?“

„Ei, ei, see mõte heitke kõrwale. Daam'id on heameelega nõus, teile seda tuba tarwitada jätma, kuni paranete. Saadan teile ka halastaja õe ja pealegi weel täna õhtu, et teil teidagi ei pruugiks tülitada. Kas pole tõsi, preili Delius, seni täidate teie weel õe kohuset?“

„See on täiesti arusaadaw.“

„Muidugi, muidugi, ma teadsin ju seda. Nüüd lamage aga rahulikult, muidu saate kõwera jala.“ —

Beckmann sõitis wahpeal tohtri wanakris lossi, et Schewefingile teatada, et lossiherra etteawatsetud wästimõtmine on edasi lüfatud.

* * *

Nii lamask Armin von Beyden murtud jalaga wälkjes professori majakeses, selle asemel,

et nagu lootnud, loss Burgwerbenis oma sinna jõudmist pühitseb.

Õnnetuse päewast oli juba kahessa päewa möödnud. Walu ei tunnud ta enam, tundis ennasti ka muidu terwena. Minult igawus piinas.

Halastaja õe, kelle tohter Schmalfeldt kinnast saatnud, oli wanaldate, waike ja igaw inimene. Ta näis alati olewat wäsinud, toimetas oma tööküll korralikult, kuid ei rääkinud itaigi üleliigset sõna.

Proua Delius tuli iga päew mitu korda herra von Beydeni juurde, et ta terwise järele küsida ja temaga rääkida. See daam ja ta terwe olemine oli Arminile nii basümpaatne, et alati, nii ruttu kui wõimalik, temast lahiti saada tahtis.

Ewa Marie't ei olnud ta õnnetuse õhtust saadik enam näinud. Kuid ta mõttes ta peale. Neiu waike, õrn, siiski energiline talitus oli talle meeldinud. Ta näis sügaw hingeline, mitte sentimentaal-olemus olewat, ka mitte ebew, sest need naised olid tal jama wästu meelt, kui häbematukski naised. Ta ei olnud ka ilubus, sõna täielikus mõttes, aga armas ja weetlew.

Täna oli imeilus, selge suwepäew. Halastaja õde oli halge soowil ditwani lahtise akna ette tõuganud. Armin hingas sügawalt wärsket õhku ja waatas laugele metsaga kaetud mägedele. Tasane kahin aratas ta mõttest. Wäljas tuli Ewa Marie mööda teed ja waatas hoolitsewal pilgul roosipõõsaid. Suur, ümmargune kübar heitis ta armsale tõsisele näole warju. Tal olid ühes läes nõõrid ja teises suured käärid ja ta näis roosi õksi sidumat. Rõõmuga jälgis Armin ta paenduwaid liigutusi. Selle juures oli ta walt, ja neiu ei näinud aimawatt, et teda wahitakse.

Rahjaks tuli warsti proua Delius ja nad mõlemad kadusid majja.

Korruga waldas Armini rõhuv tunne. Oli see wõimalik, et ema ja tütar nii wähe üksteise e sarnanesid? — — —

O'i täitsa loomulik, et Armin oma halguse ajal testamenti määruse peale mõttes ja selle juures ka Ewa Marie peale mõttes. Tal näisid olewat kõik omadused, mis Armin oma tlewase naise juures soowis. Aga ta ema? Teda enese juurde wõtta, temaga ühes majas elada, selle mõttega ei suutnud ta kuidagi ära harjuda. Ei, siis parem mitte. Aga kahju, wäga kahju, see oletsk o'nud wäga ilus. Saatus o'i teda, nii ütelda usse ette wisanud. Kuid ainult seda ema et oletsk olnud!

Õhtupoole tuli Beckmann Armini terwise järele pärima. Ta teatas ka, et Schewefing

järgmisel päeval oma uut losfisherrat vaatama tuleb. Seni kartis ta haiget segada.

Armin naeratas.

„Tulgu aga julgekti, olen rõõmus, kui kellegagi ühe mõistliku sõna saan rääkida. Ta ei sega mind põrmugi.“

„Hüwa, ütlen talle seda, pean nii kui nii veel kord losfi minema,“ ütles Beckmann. Siis kõhatas ta, seadis nina peal prillid õigeks.

„Bean teile veel midagi ütleva, herra von Seyden, daamide suhtes, kelle majas teie viibite.“

Armin jäi huwitatult kuulama

„Olge hääd, rääkige.“

Beckmann jutustas daamide raskest selsu-korraft ja teatas, et Friedrich von Seyden juba ammu oli lamatsenud nende majakest ära osta, kuid haigus oli teda selles sejanud. Kas ei tahaks nüüd Armin seda mitte teha? Hind o'leks kolmkümmend wiis tuhat. Iseäranis Ewa Mariele o'leks väga tahtis maja nii ruttu kui võimalik ära müüa, sest et ta raha wõõrasemale elamiseks jätaiks, ise aga teenima lähets. Armin oli elawa osawõttega pealt kuulanud, ja ta filmis oli rõõmus üllatus näha.

„Proua professor Delius on siis ta wõõrasema?“

„Jah, ja nii palju kui ma Schewekingilt kuulsin, et sobi nad hästi omawahel. Ta identaab ka, et proua Delius mitte üfti nende waesuse, waib ka professori warases surmas süüdi. Preili Ewal on ainuke soow emast lahkuda. Kas see idestli õige on, ei tea ma. Scheweking etpea naistest üleüldse midagi, proua Deliusest aga näib veel wähem. Kuid see kõik näitab umbes nii, seda on ju kobe määrgata, kui mõlemad daamid koos wiibiwad.“

Armin noogutas pea ju näis midagi mõtlewat. Siis ütles ta elawal:

„Muidugi olen nõus majakest ära ostma. Olen selletagi daamidele tänu wõlgu ütlege, herra advokaat, kas ei wõiks meie mingisugutel põhjustel hinda kõrgendada? Minu siinwiibimisega on daamidil ka rohkem tulustid; mul on piinlik, neid tähtida.“

Beckmann hõõrus nina ja ütles siis aeglaselt.

„Muidugi wõib seda teha. Ütleme siis: nelikümmend tuhat. Sellega olete ennast ja daamistid aidanud.“

„Plus, olen nõus“

„Ma räägin siis pärast kobe daamidega ja sean asjad joonde.“

„Tehtke seda, armas herra Beckmann. Ja paluge neid rahulikult nii kaua majas elada, kuni nad uue elukoja leidnud. Maja jääb nende tarwitada nii kaua, kui nad ise seda soowiwad.“

Advokaat kummardas.

„Toon teile asja üle veel teateid, enne kui ise ära sõidan.“

„Olge head, tehtke seda.“

Beckmann läks, ja Armin jäi üfti. Galastaja õde oli ka jalutama lubatud. Ta mõtles elawalt advokaadi teadete üle järele.

Et Ewa Marie proua Deliusse wõõras tütar oli, walgustas terwet asjaolu hoopis teisest küllest. Ja et neiu ema juurest tahtis lahkuda, meeldis Arminile ka.

Mõte, Ewa Marie't oma naiseks teha, hakkas juuri lõõma. Kuid rutata ei tohtinud. Ta tahtis enne järele mõtelda ja kaaluda, kas ta walit ka õige.

Et Ewa Marie ta naiseks saada ei tahaks, sellepeale ei mõtelnud Armin. Ümberpöördult, ta uskus, et neiu heameelega nõus o'leks, sest siis ei pruugiks ta enesele wõõraste inimeste juures leiba teenida. Ta o'leks kindlasti nõus Bergwerbeni losfi omaniku prouaks saama, sest selle läbi pääseks ta eitfikusest. Et suuremeelsed naised sarnastes juhustes teistli, kui mehed, mõtlewad, seda ei tulnud talle meeldugi. Ta oli noor, ilus ja tugew, tal o't suurepäraline omandus, suur warandus — ei olnud mõtlebogi, et keegi naine tema kosimise tagasi lükkab. — — —

Beckmann oli tüdrukul enese tulekust daamidele teatada lastnud, ja nad wõtsid teda wälkses saloonis wastu.

(Järgneb).

Järgmises numbris hakkab ilmuma Saksa kirjaniku Alfred Manns'i juttude seeria pealkirja all:

„Ameerika metsikust läänest.“

Iga jutt lõpeb ühes numbris ja pakub huwitawaid pilte eriti Mexiko ja Kalifornia farmerite elust.

„Romaan'is“ nr. 4 hakkab ilmuma tuntud Norra kirjaniku, „Musta tähe“ autori Sven Elvestadi huwitaw ja põnew romaan:

„Daam ratastoolil“.

August Kristal'i
keelpillide
töökoda
Tallinnas,

Weiho Pärnu m. № 12
Üle kolmekümme l. auhinna.

Tellige weel täna lähemast
postkontorist ilma iga lisa-
maksuta ajakiri

„ROMAAN“

HEINR. LAGUS

Tallinn, Müüriwahe t. 6, uks B.

Telefon 12-53.

Ladus alati saadawal:

Nafta

Masuut

Petroleum

Bensiin

Masina-

Tsilindri-

Mootor-

Waseliin-

Spindli-

Wärnits

Wankrimääre

Karbolineum

Terpentiin

Puutõrw, Katusetõrw, Katusesapp,
Seebikiwi, Liim, Kriit, Pesusooda.

õli

Ajakiri „ROMAAN“

ilmub Tallinnas 1925 aastal juba oma NELJANDAT AASTAKÄIKU kui ainus puhtkirjanduslik ja tõsiselt rahvalik ajakiri, mis oma jutude hea waliku tagajärjel lugejate hulga poolest SEISAB EESTI AJAKIRJADEST ESIMESES REAS.

„**Romaan**“ ilmub, nagu seni, korralikult KAKS KORDA KUUS ja awaldab kirjus rahwuswahelises walikus ainult häid, puhtasisulisi ja laiale rahwahulgale meeldiwaid romaane, jutustusi, novelle ja luuletusi, mis ka keele poolest igaühele arusaadawad ja mõistetawad on. Wõib julgesti ütelda, ei ole Eestis teist ajakirja peale „Romaani“, mil oleks nii põnew ja puhas sisu ja mida nii palju loetaks.

„**Romaan**“ awab oma 4. aastakäigu Saksa kirjaniku Otto Höckeri romaaniga „Kullakuninga kimbatus“; Inglise kirjaniku Louis Robert Stevensoni romaaniga (Hawaii saartelt) „Pudelikuradlike“ ja Saksa kirjaniku Courths-Mahleri romaaniga „Iseäralik tingimus,“ millele warsti Norra kirjaniku Sven Elvestadi „Daam ratastoolil“ ja palju muid romaane järgneb. Kõik need jutud on haruldaselt põnewad ja saawad lugejatele kahtlemata meeldima, nagu neile kõik meie jutud siamaani on meeldinud. Igas numbris toome peale järgnevate romaanide weel 4—8 lühikest juttu, luuletusi, mõistatusi, nalja jne. jne. Töötame ajakirja sisu peale kõige suuremat rõhku panna, et suurt poolehoidu, mis meile osaks saanud, weel enam kindlustada ja õigustada.

„**Romaan**“i“ wäljaandmist jätkab kirjastus-osaühisus „**ARENG**“, mis kindlustab ajakirja korraliku ilmumise.

„**Romaan**“i“ proowinumbrid saadame kirjanduse sõpradele aadressi saamisel hinnata.

„**Romaan**“ ei tohiks puududa üheski raamatukogus Eesti wabariigis.

„**Romaan**“i“ kolm esimest aastakäiku on weel saada. Esimene aastakäik maksab köitmata 500 marka, iluköites 700 marka. Teine ja kolmas aastakäik maksawad köitmata à 700 marka ja iluköites à 900 marka. Need aastakäigud on eriti kingiks wäga sündsad.

„**Romaan**“i“ tellimisi 1925 aasta peale wõtawad wastu kõik postkontorid ilma iga lisamaksuta, „Romaani“ abitalitused ja talitus Tallinnas Laenuwanga majas Müüriwahe tän. nr. 16, uks B.

„**ROMAAN**“i“ tellimise hind on 1925 aastal:

Aastas (24 nr.nr.) Mk 750.— || $\frac{1}{4}$ aast. (6 nr.nr.) Mk. 225.—
 $\frac{1}{2}$ „ (12 nr.nr.) „ 400.— || 1 kuus (2 nr.nr.) „ 80.—

Üksiknumber maksab Mk. 40.—

Tellimise aadress: Tallinn, Romaani talitus.

Tellimisega palume rutata!

Wäljaandja: Kirjastus-osaühisus „**ARENG**“.